

Työttömyys ja työllisyys tilastoissa

Tilastokeskuksen ja Työministeriön tilastojen vertailua

Työttömyys ja työllisyys tilastoissa

Tilastokeskuksen ja Työministeriön tilastojen vertailua

Tiedustelut:

*Timo Koskimäki
puh. (09) 17 341*

*SVT Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland*

Kansi: Matti Jokela

© 1997 Tilastokeskus

Tietoja lainattaessa lähteenä on mainittava Tilastokeskus.

*ISSN 0785-0107
ISBN 951-727-286-3*

Esipuhe

Kun työttömyys on kasvanut Suomessa enätysmäiseksi on julkisuudessa esitettävien työttömyyslukujen ero herättänyt paljon keskustelua. Tämän vuoksi Tilastokeskus ja työministeriö ovat jälleen selvittäneet asiaa. Aiemmin työttömyyslukujen eroja on selvitetty raporteissa vuosina 1984, 1990 ja 1992. Nykyisten työttömyyslukujen tarkastelun ohella tässä raportissa esitetään myös arvio Euroopan Unionin jäsenyyden mu-

kanaantuomista muutoksista työttömyyden tilastointiin.

Raportin on laatinut työryhmä, jonka puheenjohtajana toimi tilastajohtaja Aarno Laihonon Tilastokeskuksesta ja jäsenenä tilastajohtaja Pirkko Aulin-Ahmavaara, ylitarkastaja Seppo Larmo ja erikoissuunnittelija Oiva Lönnberg työministeriöstä sekä yliaktuaarit Timo Koskimäki ja Kaija Ruotsalainen Tilastokeskuksesta.

Helsingissä, Tilastokeskuksessa helmikuussa 1997

Aarno Laihonon
Tilastajohtaja

Sisällys

Esipuhe	3
Yhteenvedo tuloksista	5
1. Johdanto	7
2. Työtilastoinnin kansainväliset suositukset	10
2.1 Työ suosituksissa	10
2.2 Työn kriteerit tilastoissa	11
2.3 Työttömyys suosituksissa	12
2.4 Työttömyyden kriteerit tilastoissa	13
3. Työvoimatutkimuksen ja työnvälitystilaston tulosten vertailua	14
3.1. Työttömyystilastot vuoteen 1996	14
3.1.1 Tekniset ja organisatoriset muutokset	15
3.1.2 Työvoimahallinnon laajeneminen	16
3.1.3 Hallinnosta palveluun	16
3.2. Yksilötason vertailuja	17
3.3 Kausivaihtelu	18
3.4 Satunnaisvaihtelu, vastauskato ja rekisteriviipeet	19
3.4.1 Satunnaisvaihtelu	19
3.4.2 Työvoimatutkimuksen vastauskato	20
3.4.3 Työnvälitystilaston päivittymisviiveet	22
4. Työnvälitystilaston ja työsuhdetietojen väliset erot	24
4.1. Työssäkäyntitilasto – mikä se on?	24
4.2 Selvityksen aineisto	25
4.3. Tulokset	26
4.4. Johtopäätöksiä	29
5. Tulossa olevat muutokset työvoimatutkimuksessa ja työnvälitystilastossa	31
5.1 Tiedonkeruumenetelmän, käsitteiden ja määritelmien muutokset	31
5.2 Alustavia tuloksia uudistetusta työvoimatutkimuksesta	32
5.3 Työnvälitystilastoon tulossa olevat muutokset	34
5.4 Yhteenvedo työttömyyslukujen eroista	34
6. Työttömyystilastojen kehittäminen	36
Lähteet	37
Liitteet	
1 Työllisyys ja työttömyys ILO:n työtilastosuosituksen mukaan	38
2 Työn ja työttömyyden määrittelyä koskevat tilastohaastattelijan ohjeet	41
3 Työvoimatutkimukseen määritelmiin ja menetelmiin vuoden 1997 alussa tehdyt muutokset	46
4 Taulukko: Rekisteröidyt työnhakijat ja muu työttömyys työvoimatutkimuksen mukaan 1988–1995	50

Yhteenvedo tuloksista

Työttömyyttä tilastoidaan Suomessa – kuten useimmissa muissakin kehittyneissä maissa – pääasiassa kahdella eri menetelmällä: Tilastokeskuksen otokseen perustuvalla – tai muissa maissa vastaavan viranomaisen – työvoimatutkimuksella sekä työministeriön työnvälityksen asiakasrekisterin tietojen perusteella laadittavalla työnvälitystilastolla.

Vastaavanlaisia mittaripareja työttömyydelle on olemassa useimmissa länsimaissa. Lukujen väliset tasoerot tai edes erojen suunnat eivät ole selkeän systemaattisia. Rekisteritietojen antama työttömien määrä voi olla paljon pienempi tai suurempi kuin otostutkimuksen.

Syinä erojen vaihteluun ovat hallinnolliset ja lainsäädännölliset erot maiden työttömyysturvassa ja julkisessa työnvälityksessä. Työvoimatutkimukset ovat kansainvälisesti standardisoidumpia kuin rekisteritiedot.

Kumpikaan Suomen tilastoista ei ole pelkkä työttömyystilasto, vaan molemmilla on laajemmat käyttötarkoitukset. Työministeriön laatiman työnvälitystilaston tehtävänä on kuvata työvoimahallinnon asiakkaita ja heille kohdistettuja toimenpiteitä sekä niiden toteutumista alueellisesti ja aloittain. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen tehtävänä on kuvata työn kysyntää ja tarjontaa koko kansantalouden tasolla ja eri toimialoilla kansainvälisesti vertailtavalla tavalla. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta lasketaan myös virallinen työttömyysaste, joka on kansainvälisesti vertailukelpoinen.

Vaikka molemmat tilastot antavat verrattain yhdenmukaisen kuvan työttömyyden kehityksestä, poikkeavat näiden tilastojen työttömyysluvut sisällöllisesti ja tasoltaan jossain määrin toisistaan. Tasoltaan työministeriön työttömien työnhakijoiden luvut ovat olleet 1980-luvun loppupuolelta läh-

tien suuremmat kuin Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksella lasketut työttömät. Sitä ennen tilastot osoittivat käytännössä samaa työttömyyden tasoa.

Työttömyyslukujen systemaattisen eron pääasiallinen syy on se, että tilastoissa sovellettavat työttömyyden kriteerit poikkeavat toisistaan. Lisäksi eroa aiheuttavat osaltaan työnhakijarekisteriin liittyvä päivittymisviive, joka jonkin verran nostaa rekisteröidyn työttömyyden tasoa sekä Tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen liittyvä vastaamiskato, joka saattaa jonkin verran alimitoittaa Tilastokeskuksen työttömyystietoa.

Tilastojen välisen eron suuruus vaihtelee vuoden eri kuukausina. Tilastokeskuksen tilastossa työttömiksi luetaan myös ne työtä vailla olevat henkilöt, jotka hakevat työtä omin neuvoin ilman työvoimatoimistoa. Esimerkiksi kesätyötä etsivät opiskelijat ja muut ryhmät, jotka eivät ole oikeutettuja työttömyyskorvaukseen, eivät aina kirjoitaudu työttömiksi työnhakijoiksi. Samoin Tilastokeskuksen tilaston otannasta aiheutuva satunnaisvaihtelu aiheuttaa yksittäisinä kuukausina vaihtelua tilastojen välisessä erossa.

Tulkinnat työmarkkinoista, joita asiaa tuntevat tekevät kumpaisenkin tilaston pohjalta, ovat tuskin koskaan ristiriitaisia itse tilastojen takia. Vaikka itse luvut käyttäytyvät hieman eri tavalla, niiden antama sanoma on kuitenkin varsin yhdenmukainen. Kumpikin tilasto osoittaa työttömyyden laskun ja nousun suunnilleen samalla tavalla.

Kuukausittaisten työttömyyslukujen merkityksen arviointi vaatii kuitenkin jonkin verran taitoa ja perehtyneisyyttä kummankin tilaston sisältöön ja työmarkkinoiden vuotuisen vaihteluun. Tässä raportissa kuvataan työttömyystilastojen laadintamenetelmät ja arvioidaan tilastojen välisten erojen merkitystä. Tarkoituksena on auttaa

tilastojen käyttäjiä työttömyyslukujen antaman sanoman arvioinnissa.

EU:n jäsenyyden myötä siirtyy Tilastokeskus vuoden 1997 alusta lähtien EU:n kriteerien mukaiseen työvoimatilastointiin. Vaikka myös EU noudattaa pääpiirteissään samoja kansainvälisiä suosituksia kuin Suomi on tähänkin asti noudattanut, muuttune

Tilastokeskuksen arvio työttömyyden ja työllisyyden tasosta jonkin verran. Vuoden 1996 kevästä lähtien Tilastokeskus on laatinut työvoimatutkimukselle rinnakkaista EU-kriteereitä noudattavaa työttömyystilastoa. Sen tuloksia julkistetaan vuoden 1997 alussa, jolloin koko työvoimatutkimuksessa aletaan noudattaa EU-käytäntöä.

1. Johdanto

Lukumäärän laskeminen – tai tilaston tekeminen – tuntuu monesti triviaalin yksinkertaiselta tehtävältä, jonka kuka tahansa riittävän kärsivällisyyden omaava voi suorittaa (Anderson 1988). Viralliset tilastot ovatkin usein yksinkertaisen näköisiä: otsikko – jossa usein käytetään aika arkisia käsitteitä – ja joukko numeroita otsikon alla. Yksinkertaisuus on kuitenkin pettävää.

Tilastonumerot ja -käsitteet ovat tulleet niin itsestäänselväksi osaksi arkeamme, ettemme juuri syvällisemmin mieti, mitä esimerkiksi sana ”työtön” tilastoinnissa käytettynä pitää sisällään. Usein on niin, että tilastoissa käytetty arkinen sana ei kaikilta osin vastaakaan sitä, mitä sana arkikielessä tuo itsekunkin mieleen (esim. Donkin 1992).

Työttömyystilastojen kohdalla konflikti sanan arkimerkityksen ja tilastomerkityksen välillä syntyy siitä, että kuukausittaiset työttömyystilastot ovat luonteeltaan hyvin nopeita, niinsanottuja suhdannetilastoja. Suhdannetilastoissa joudutaan se ajankohta, jonka mukaista tilannetta tarkastellaan, rajaamaan hyvin tiukasti. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa tarkasteltavana ajanjaksona on yksi viikko, Työministeriön työnhakijarekisteristä tehtävä tilasto perustuu yhden päivän tilanteeseen.

Pyrkimys suhdanteiden kuvaamiseen näkyy tilastoissa myöskin siinä, että ne ryhmät, jotka luetaan työttömiksi, rajataan hyvin tarkasti. Tilastokeskuksen tilastossa työttömän rajauksen perusteena on kansainvälinen, ILO:n puitteissa valmisteltu ja hyväksytty suositus työttömyyden määritelmästä. Työnhakijarekisterin tilastointi perustuu osin ILO:n hyväksymään suositukseen, mutta myös lainsäädäntö sekä hallinnolliset käytännöt ja määräykset vaikuttavat siihen, miten työtön määritellään.

Työttömyyskysymystä voi perustellusti lähestyä myös muusta kuin taloudellisten

suhdanteiden näkökulmasta. Esimerkiksi työttömyys yksilön elämäntilanteena ja -ongelmana on hyvin tärkeä näkökulma. Silloin tilastojen sanomaa pitää tulkita hie-man toisin. Tarkkojen määritelmien ja aikarajojen sijasta voidaan kysyä esimerkiksi ihmisen omaa arviota tilanteestaan vähän pidemmältä ajanjaksolta: pitääkö henkilö itse itseään työttömänä vai esimerkiksi opiskelijana, kotiäitinä tai jonakin muuna.

Väestölaskennoissa ja vastaavantyyppisissä rakennetilastoissa on käytetty työttömyyden kestoa henkilön tilanteen määrittelyssä. Jos henkilö on ollut työttömänä esimerkiksi yli puolet vuodesta, luetaan hänet työttömäksi, vaikka hän olisikin tehnyt työtä tai opiskellut muun osan vuodesta (Koskimäki 1993). Kolmas mahdollisuus on laskea yhteen kaikki vuoden aikana vähänkin työttömänä olleet. Kaikki nämä näkökulmat tuottavat erilaisen käsityksen työttömyyden luonteesta ja laajuudesta.

Erilaisten työttömyysnäkökulmien selvittäminen on mahdollista myös tässä tarkasteltavien työväilytilaston ja työvoimatutkimuksen avulla. Työministeriön tilastosta selviää mm. työttömyyden pituus. Lisäksi työväilytilastossa tilastoidaan kuukausittain myös erilaisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden avulla työllistetyt sekä työvoimapolitiittisin perustein koulutuksessa olevat.

Tilastokeskuksen kuukausitilasto on suppeampi kuin työministeriön tilasto, mutta siitäkin on vuodesta 1997 lähtien saatavissa henkilön oma arvio työllisyystilanteestaan sekä erilaisia työttömyyden kestoon ja työnhaun aktiivisuuteen liittyviä tilastoja. Tätä varhaisemmalta ajalta Tilastokeskus on tilastoinut työttömyyteen liittyviä rakenteellisia kysymyksiä vuoden – kahden vuoden välein. Sukupuolen, iän ja alueen mukaan tehtyjä kuukausitilastoja on kumpaisestakin lähteestä ollut saatavissa kol-

misenkymmentä vuotta.

Tilastojen perusteella voi siis muodostaa huomattavan monipuolisen kuvan työttömyysongelmasta. Tästä huolimatta valikoi-tuu julkisuudessa seurattavaksi kumpaisen-kin tilaston suppein mitta, kokonaan vailla työtä olevat tai, niinkuin usein asia ilmais-taan, avoin työttömyys.

Kuten edellä todettiin, nopeassa työmark-kinatilanteen seurannassa on pakko käyttää tarkkoja ja selviä rajauksia. Avoin työttömyys on tilastollisesti varsin yksinkertaista rajata: **yhtään** työtä ei saa tehdä ja toisaalta työtä pitää **aktiivisesti etsiä**. Tämä on syy siihen, että juuri avoin työttömyys – tai siitä johdettu tunnusluku työttömyysaste – on julkisuudessa seuratuin työllisyysmittari.

Avoimen työttömyyden tilastointisuosi-tus on käytännössä ainoa kansainvälisesti käytetty työttömyyttä koskeva tilastostan-dardi. Niinpä avoin työttömyys onkin mitta, joka parhaiten soveltuu kansainvälisten ver-tailujen tekemiseen.

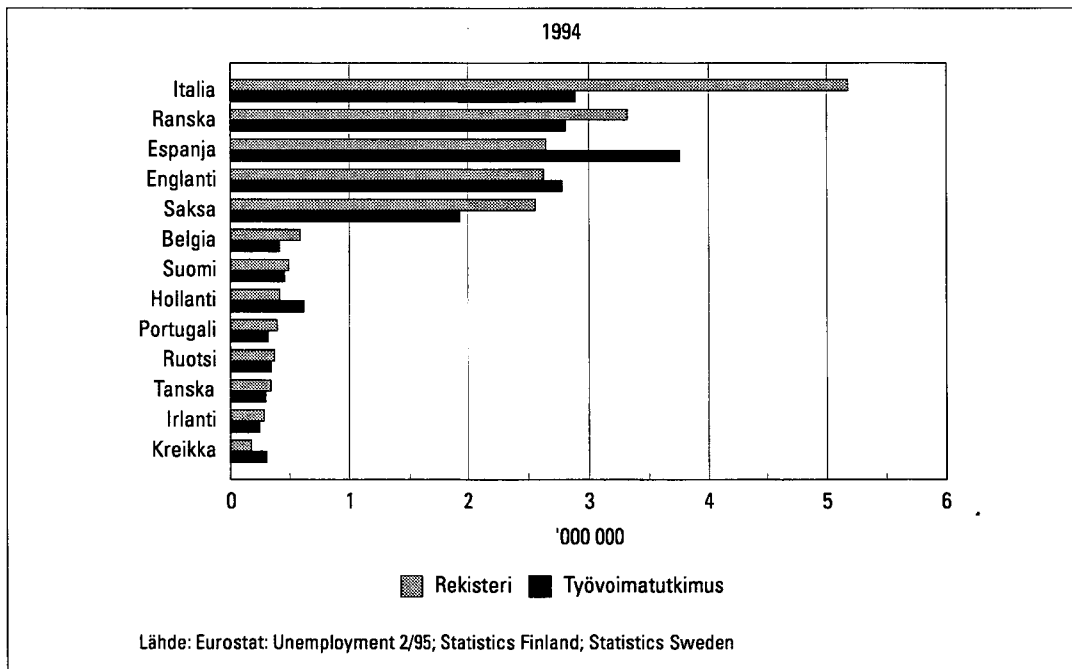
Alan kansainvälisten järjestöjen yrityk-set saavuttaa yksimielisyys siitä, miten esi-

merkiksi ns. vajaatyöllisyys – s.o. sellaiset työt joissa työntekijän työaika on liian lyhyt tai työkyky on vajaakäytössä – voitaisiin yhtenäisesti määritellä ovat epäonnistuneet. Toinen esimerkki tarpeellisesta mutta puut-tuvasta kansainvälisestä tilastosuosituksesta on ns. piilotyöttömyys: miten pitäisi tilas-toida sellaiset henkilöt, jotka selvästi ovat työtä vailla ja voisivat ottaa työtä vastaan, mutta jotka eivät syystä tai toisesta aktiivi-sesti etsi työtä (Counting... 1995).

Työttömyys on siis monisyinen ilmiö, johon voidaan tilanteesta ja näkökulmasta riippuen lukea hyvinkin monenlaisia työ-markkinoihin liittyviä ilmiöitä. Tämä moni-muotoisuus on syytä pitää mielessä tätä ra-porttia lukiessa. Vaikka vertailtavana on kaksi tilastoa työttömyydestä, ei kumpikaan niistä ole sinänsä oikea tai tyhjentävä kuva työttömyydestä.

Kahta työttömyyslukua on Suomessa julkaistu rinnan jo lähemmäs neljäkymmen-tä vuotta, 1960-luvun alusta lähtien. Useissa länsimaissa on olemassa vastaavanlainen mittaripari työttömyydelle. Kuviossa 1 esi-

Kuvio 1 Työttömyys: rekisteritieto ja työvoimatutkimus

tetään rekisteröidyn ja työvoimatutkimuksen antamia tuloksia eri maissa. Lukujen väliset tasoerot tai edes erojen suunnat eivät ole systemaattisia: rekisteritietojen antama työttömien määrä voi olla paljon pienempi tai suurempi kuin otostutkimuksen.

Esimerkiksi Espanjassa rekisteröityjä työttömiä oli 2,6 miljoonaa vuonna 1994, mutta työvoimatutkimuksen mukaisia työttömiä 3,8 miljoonaa. Italiassa taas rekiste-

röityjä työttömiä oli 5,2 miljoonaa, mutta työvoimatutkimuksen mukaisia työttömiä vain 2,9 miljoonaa.

Suomessa luvut ovat kansainvälisesti katsoen varsin lähellä toisiaan. Vaikka työministeriön ja Tilastokeskuksen tilastoiman työttömyyden välillä on tasoero, tilastot antavat käytännössä aivan saman kuvan työttömyyden kehityssuunnasta.

2. Työtilastoinnin kansainväliset suositukset

Työttömyys ja työllisyys ovat saman ilmiön kaksi puolta. Työttömyystilastojen perustana oleva kansainvälinen suositus työtilastoista (ILO 1982) antaa ohjeet siitä, miten väestö jaetaan työmarkkina-aseman mukaan kolmeen ryhmään: työllisiin, työttömiin ja työvoimaan kuulumattomiin. Tilastotermiit pitävät sisällään varsin yksinkertaisen perusajatuksen: Työlliset ovat niitä, joilla on työtä tai työpaikka; työttömät niitä, joilla työtä ei ole, mutta sitä haluaisivat ja työvoimaan kuulumattomat taas niitä, joilla ei ole työtä mutta jotka toisaalta eivät työtä myöskään halua.

Tilastoinnin vaikeus syntyy siitä, että rajat eri kategorioiden välillä ovat epäselviä. Pitäisikö – ja minkä vuoksi – lehtiä sivutoikseen jakava koululainen lukea tilastossa työlliseksi? Entä jos hän jakaa koko kesän lehtiä tehden täysii työpäiviä? Entä sitten, jos koululainen menettää jakotyönsä. Pitääkö hänet lukea työttömäksi, jos hän haluaisi uudelleen päästä jakamaan lehtiä?

Entä työtön, joka jakaa lehtiä sivutoikseen? Onko kohtuullista, että hänet luetaan

lehdenjaon vuoksi työlliseksi vaikka työ olisi vähäistä ja hän koko ajan etsii lisää työtä? Pitäisikö työttömän kertoa lehdenjaostaan työvoimaviranomaisille? Entä jos työtön jakaa vaikkapa viikon lehtiä joka päivä ja useita tunteja päivässä?

Miten todetaan se, että työtä vailla oleva tosiaan haluaa työtä? Riittääkö se, että ker too tuttaville etsivänsä työtä? Pitäisikö ilmoittautua työnhakijaksi työvoimatoimistoon? Entä jos työtä ei tunnu millään keinolla löytyvän. Pitääkö vain koko ajan hakea, vaikka tietääkin ettei työtä ainakaan lähiaikoina saa? Loppuuko työttömyys siihen, ettei työtön enää jaksa hakea työtä?

Työtilastoinnin kansainvälisen suosituksen sisältö muodostuu niistä periaatteista, joiden perustalla tarvittavat rajanvedot tilastoinnissa voidaan tehdä. Tarkastelemme seuraavassa ensin työhön liittyviä rajanvetoja ja sitä, miten työntekoon liittyvät rajauksia on niin työnvälitystilastossa kuin työvoimatutkimuksessakin sovellettu. Jaksoissa 2.2 käydään läpi työttömyyden määrittely samalla tavoin.

2.1 Työ suosituksissa

Kansainvälisen työjärjestön suositus työllisyyden mittaamisesta sisältää liitteessä 1 esitetyt ”kategoriat” ja ohjeet (pykälä 9). Työllisyyden rajauksen peruspiirteet ovat seuraavat:

- Lyhyt viiteajanjakso: suosituksessa mainitaan yksi päivä tai yksi viikko
- On:
  - joko tehnyt jonkin verran työtä rahapalkkaa tai luontoisetua vastaan
  - työpaikka (vaikka olisikin ollut pois sa koko viikon)

- On:
  - tehnyt työtä ”itsensä työllistäneenä” (yrittäjänä)
  - yritys (vaikka olisikin ollut poissa koko viikon)

Käytännön sovelluksissa ”jonkin verran työtä” voidaan suosituksen mukaan tulkita vähintään yhden tunnin kestäneeksi työksi. Lisäksi suositus mainitsee seitsemän erityisryhmää, mm. eri syistä tilapäisesti työstä poissaolleet, ilman palkkaa perheen yrityk-

sessä työskentelevät perheenjäsenet, opiskelijat ja muut pääasiassa työvoimaan kuulumattomat, armeijaan kuuluvat jne. Näiden ryhmien käsittelystä tilastoinnissa annetaan ohjeita (ks. liite 1).

Suosituksen yleislinja on se, että työnteko ajatellaan kaikkien muiden toimintojen yläpuolelle. Näin ollen opiskelijat, harjoittelijat ja muut vaikka vähänkin työtä tehneet tulee lukea työllisiksi riippumatta siitä, mitä he enimmäkseen tai pidemmällä ajanjaksolla tarkastellen pääasiassa tekevät.

Työn käsitettä ILO:n suositus työtilastoista ei kuitenkaan määrittele, vaan viittaa tältä osin toiseen kansainväliseen ohjeeseen, suositukseen kansantalouden tilinpidosta (SNA). Kansantalouden tilinpidon ja työllisyyden tilastoinnin välinen sidos liittyy kysymykseen ”tuotannosta”. Pelkistetysti sanottuna työ on sellaista ja vain sellaista toimintaa, jonka tuloksena on tavaroiden tai palvelusten ”tuotantoa”. Se, miten raja tuotannon ja ”ei-tuotannon” välille vedetään vaikuttaa niinmuodoin myös siihen, mitä katsotaan työksi.

Kotityön arvottamiskysymys on ollut

viime vuosina suhteellisen vilkkaan keskustelun kohteena. Vilkas keskustelu näkyy myös uudessa, vuoden 1993 SNA - suosituksessa. Kotitalouden omaa kulutusta varten tuotetut palvelut – lastenhoito, siivous, ruuanlaitto – rajataan edelleenkin pois tuotannon ja niinmuodoin myös työn käsitteestä. Uusi suositus perustelee ratkaisua jättää kotitalouden itselleen tuottamat palvelut tilinpidon ulkopuolelle laajemmin kuin edeltäjänsä. Yksi perusteluista liittyy suoraan työttömyyden tilastointiin: jos tuotantoon luettaisiin myös kotityö, tulisi työttömyyden tilastointi lähes mahdottomaksi, koska käytännössä lähes kaikki inhimillinen toiminta katsottaisiin työksi.

Kansantalouden tilinpidon suosituksen sanoma työllisyyden tilastoinnille on se, että kaikki muu työltä näyttävä paitsi puhdas kotitaloustyö on tuotantoa ja siis työllisyyden kriteeri.

”Tuotanto” määritellään lopuksi oikeastaan yhdellä lauseella: Siihen luetaan, alkutuotannon lisäksi, tavaroiden tuotanto ja jakelu sekä palvelusten tuotanto.

2.2 Työn kriteerit tilastoissa

Sekä työnvälitystilasto että työvoimatutkimus perustavat työttömyystilastointinsa ILO:n suosituksen henkeen siinä suhteessa, että periaatteessa vähäinenkin työ riittää luokittelemaan tekijänsä työlliseksi ja samalla määritelmän mukaan ei-työttömäksi.

Työvoimatutkimuksen kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että tilastoa varten haastateltuja tehtäessä tilastohaastattelijat on ohjeistettu kertomaan vastaajalle, että vähäinenkin työnteko pitäisi haastattelussa ilmoittaa.

Vuoden 1996 loppuun käytössä ollut työvoimatutkimuksen haastattelu alkoi kahdella työntekoa koskevalla kysymyksellä jotka esitetään kaikille haastateltaville. Ensiksi kysytään, oliko vastaaja työskennellyt tutkimusviikolla. Jos vastaus on kielteinen,

kysytään lisäksi onko vastaajalla työpaikka josta hän oli koko viikon poissa.

Kysymykseen liittyvä haastattelijan ohje toteaa, että työlliseksi katsotaan henkilö, joka on tehnyt työtä tutkimusviikolla vähintään yhtenä päivänä ja vähintään yhden tunnin. Tähän periaatteellisen yhden tunnin sääntöön tehdään muutamia varauksia, joitten mukaan ”satunnaista muutaman tunnin työtä joka ei perustu pitempiaikaiseen sopimukseen” tehnyttä henkilöä ei kuitenkaan lueta työlliseksi.

Toisaalta, ilman varsinaista palkkaa perheen yrityksessä työskentelevältä, ns. yrittäjäperheenjäseneltä edellytetään, toisin kuin muilta työllisiltä, vähintään seitsemän tunnin säännöllistä viikkotyöaikaa ennenkuin

henkilö luokitellaan työlliseksi.

Työksi luetaan vain *tuloa tuottava, ns. ansiotyö. Tuloa ovat palkka, luontoisedut, voitto omasta yrityksestä tai ammatin harjoittamisesta. Myös avustavana perheenjäsenenä tehty työ ilman käteispalkkaa lasketaan ansiotyöksi.*

Seuraavat työn tapaiset asiat rajataan pois ansiotyöstä: *oman kotitalouden hoitaminen, omien lasten hoito, remonttityöt omassa kodissa, oman pihan kunnossapito jne.*

Rajanvetoa selkiytetään vielä esimerkki-luettelon avulla (liite 2).

Työministeriön tilasto-ohjeen mukaan tulisi kaikki lyhyetkin työjaksot merkitä rekisteriin. Käytännössä työnteon raja on jossain määrin väljempi. Työnhakija saattaa tehdä jonkin verran työtä ilman, että sitä kirjataan. Tämä käytäntö vaihtelee työvoimatoimistoittain. Toinen syy siihen, että

työttömät työnhakijat saattavat olla työssä on työnvälitystilaston rekisteriviive. Pitkät ilmoittamismvälit saattavat aiheuttaa sen, että työvoimatoimisto ei saa tietoa työnhakijan tosiasiallisesta työllistymisestä. Näitä kysymyksiä tarkastellaan lähemmin luvuissa 3 ja 4.

Käytännössä juuri tämä tilastojenvälinen ero on merkittävä ja näkyy mm. siinä, että varsin monet työttömät työnhakijat ovat työvoimatutkimuksen mukaan olleet työssä. Toinen seikka, jonka vuoksi työttömät työnhakijat ovat työvoimatutkimuksen mukaan useasti työssä on se, että pitkät ilmoittautumismvälit aiheuttavat myös sen, että työnhakijat työllistyvät ilmoittautumisaikojen välillä omaehtoisesti eikä tieto työttömyyden päättymisestä ehdi työnvälitystilastoon ennekuin sovittu ilmoittautumispäivä umpeutuu.

2.3 Työttömyys suosituksissa

ILO:n työtilastosuosituksen suosituksen mukaan

1. "Työttömiä" ovat kaikki tietyn ikärajan ylittäneet henkilöt, jotka viiteajanjaksona olivat
  - (a) "ilman työtä", ts. eivät olleet palkkatyössä tai työllistäneet itseään pykälän 9 määritelmän mukaan;
  - (b) "parhaillaan työhön käytettävissä", ts. olivat käytettävissä palkkatyöhön tai työllistämään itsensä viiteajanjaksona; ja
  - (c) "etsivät työtä", ts. olivat tiettyä askeleena ajanjaksona ryhtyneet erityisiin toimenpiteisiin etsiäkseen palkkatyötä tai työllistääkseen itsensä. Erityiset toimenpiteet voivat olla rekisteröinti julkisessa tai yksityisessä työnvälityksessä; yhteyden ottami-

nen työnantajiin; kysely työpaikoilla, maatiloilla, tehtaiden porteilla, markkina- tai muilla kokoontumispaikoilla; lehdissä ilmoittaminen tai lehti-ilmoituksiin vastaaminen, avun pyytäminen ystäviltä tai sukulaisilta; maan, rakennusten, koneiden tai laitteiden etsiminen oman yrityksen perustamista varten; rahoituksen järjesteleminen; lupien ja lisenssien anominen, jne.

Näiden perusmääritelmien lisäksi suositus antaa lisäohjeita siitä, miten kriteereitä pitäisi tulkita eri tilanteissa, esim. millä ehdoin työn etsimiskriteeriä voidaan lieventää, tai miten tulee tulkita tilanne, jossa työtön on jo saanut työpaikan, mutta aloittaa työnsä siinä vasta myöhemmin (liite 2).

2.4 Työttömyyden kriteerit tilastoissa

Työvoimatutkimuksessa ja työnvälitystilastossa sovelletaan työhön käytettävyyden kriteeriä jossain määrin eri tavoin. Työnvälitystilastossa ei lueta työttömiksi mm. opiskelijoita, jotka aikovat vielä jatkaa opintojaan eikä myöskään erilaisten eläkkeiden, mukaanlukien työttömyyseläke, saajia, vaikka nämä olisivatkin ilmoittaneet halustaan saada työpaikka työvoimatoimistolle. Näiden ryhmien ei työnvälitystilastossa katsota olevan työhön käytettävissä. Työvoimatutkimuksessa ei tällaista rajoitusta ole. Mitään ryhmiä ei rajata ulkopuolelle, vaan henkilöiden työhön käytettävyys päätellään heidän kyselyyn antamansa vastauksen perusteella.

Myös työn etsimisen määrittelyssä on näiden kahden tilaston välillä eroja. Työnvälitystilastossa työn etsiminen on pelkistetyimmillään sitä, että henkilö ilmoittautuu työnhakijaksi ja sen jälkeen työvoimatoimisto yrittää löytää hänelle sopivan työpaikan. Tämän suurempaa omaa aktiivisuutta ei välttämättä tarvita. Työvoimatutkimuksessa työnvälityksen rekisterissä oleminen tulkitaan työn hauksi vain siinä tapauksessa, että henkilö on työvoimatutkimuksen haastattelussa lisäksi ilmoittanut etsivänsä työtä ja olevansa valmis aloittamaan työnteon.

Yleensä (mm. EU) ILO:n suositusta tulkitaan niin, että pelkkä työvoimatoimistossa kirjoilla olo ei riitä aktiiviseksi työnhauksi vaan edellytetään, että henkilö olisi konkreettisesti ollut yhteydessä toimistoon kyseisen kuukauden aikana. Työvoimatoimistossa kirjoilla olo ei siis suosituksen mu-

kaan pelkästään riitä henkilön lukemiseen työttömäksi.

ILO:n Suosituksessa puhutaan “äskeisenä ajanjaksona” tapahtuvasta työn etsinnästä. Vaikka ILO:n suositus ei erikseen mainitse kuinka pitkä tuo “äskeinen ajanjakso” on, ovat OECD-maat sopineet keskenään ILO:n suosituksen tulkinnasta. OECD-sovelluksen mukaan työn etsimisen on pitänyt tapahtua noin kuukauden kuluessa tutkimusajankohdasta (OECD 1995, 11).

Kun henkilö ilmoittautuu työnhakijaksi, hän samalla sopii työvoimavirkailijan kanssa seuraavan pakollisen ilmoittautumisen ajankohdan. Käytännöt vaihtelevat työvoimatoimistojen välillä. Korkean työttömyyden aikana ilmoittautumisväli lienee keskimäärin ollut noin 6 kuukautta. Viime aikoina on työhallinnon tulosohejauksessa kuitenkin pyritty siihen, että ainakin nuorilla ja pitkäaikaistyöttömillä ilmoittautumisväli olisi korkeintaan 3 kuukautta.

Tähänastisessa työvoimatutkimuksessa on tulkittu ILO:n suositusta niin, että myös työvoimatoimistossa “kirjoilla olo” tulkitaan aktiiviseksi työnhauksi, vaikka viimeisimmästä yhteydenotosta olisi kulunut kuukautta pidempikin aika.

Edellämainitulle käytännölle on ollut perusteluna se, että työvoimatoimistossa rekisteröityneenä oleminen on tiettyssä mielessä työnhakua. Työvoimatoimisto yrittää etsiä sopivat työnhakijat tarjolla oleviin avoimiin työpaikkoihin, s.o. työnhakija on mukana työnhaussa, vaikka hän ei itse aktiivisesti tekisikään mitään.

3. Työvoimatutkimuksen ja työnvälitystilaston tulosten vertailua

Tilastojen työttömyys- ja työllisyyskäsitteissä on siis eräitä keskeisiä eroja. Seuraavassa tarkastellaan näiden erojen vaikutuksia tilastojen antamaan kuvaan työttömyydestä. Ensin tarkastellaan (jakso 3.1) vuoteen 1996 tehdyn työvoimatutkimuksen ja työnvälitystilaston suhteita. Jaksossa 3.2 luodaan katsaus siihen, miten vuoden 1997

alusta käyttöön otettavat työvoimatilaston tarkennukset vaikuttavat toisaalta työvoimatutkimuksen antamiin tuloksiin ja toisaalta tilastojen väliseen eroon.

Työttömyys- ja työllisyystietoja saadaan myös Tilastokeskuksen alueellisesta työssäkäyntitilastosta. Työssäkäyntitilaston ja työnvälitystilaston tuloksia vertaillaan luvussa 4.

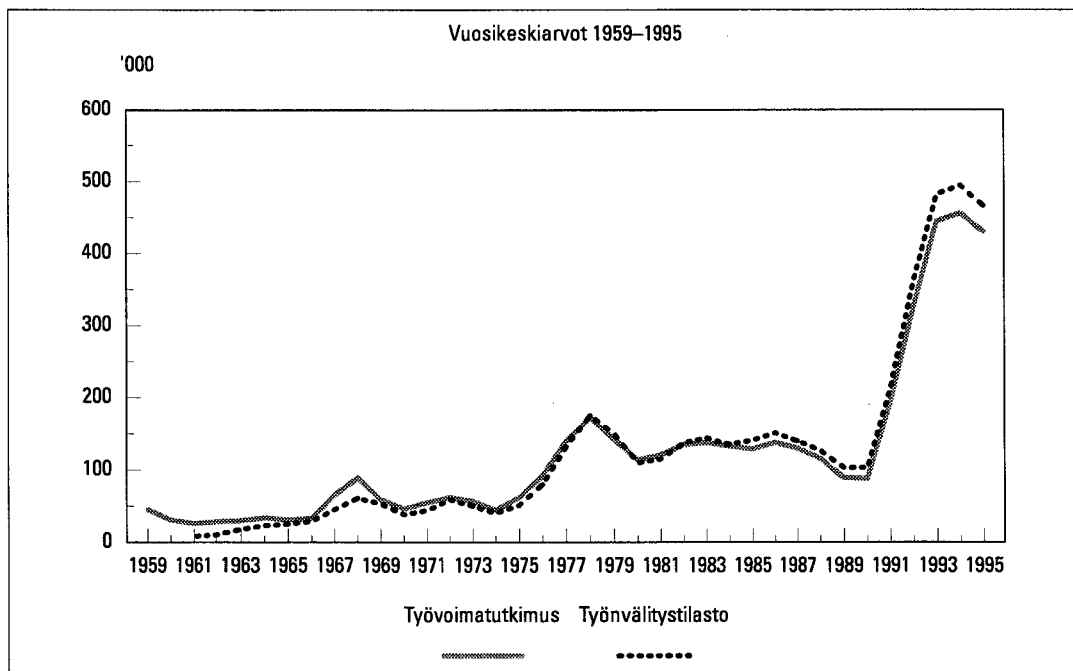
3.1. Työttömyystilastot vuoteen 1996

Suomessa rekisteröity ja työvoimatutkimuksen mukainen työttömyys ovat kansainvälisesti katsoen hyvin lähellä toisiaan. Kuviossa 2 esitetään työvoimatutkimuksen ja työnhakijarekisterin mukaiset työttömien määrät vuotuisina keskiarvoina vuodesta

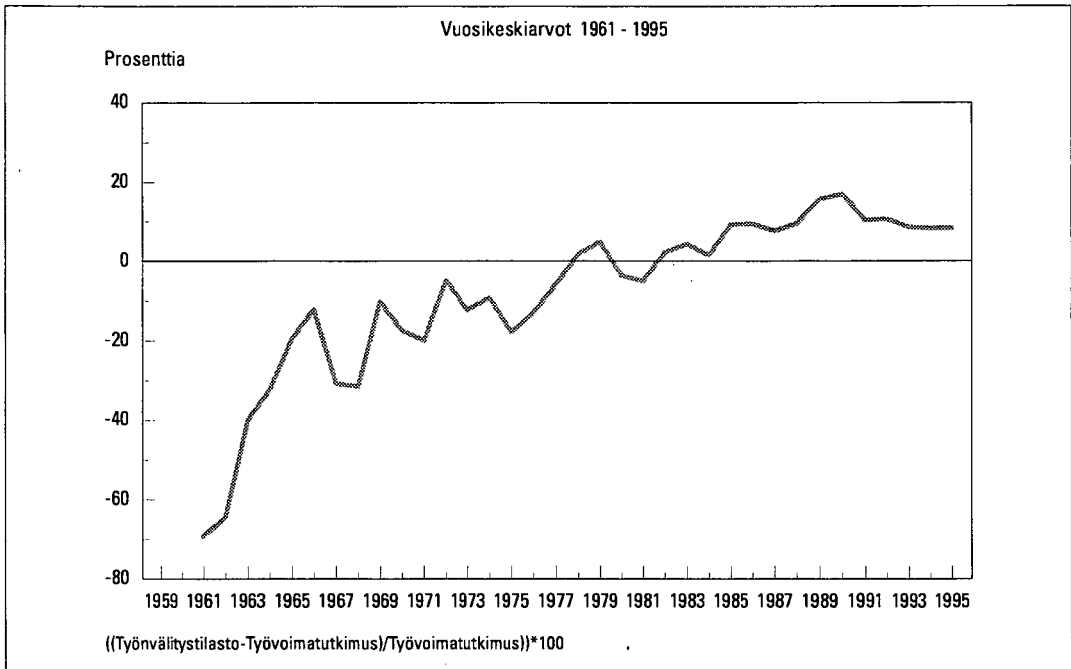
1960 lähtien.

Työnvälitystilasto on osoittanut merkittävästi työvoimatutkimusta suurempaa työttömien määrää vasta 1980-luvun alusta alkaen. Kymmenvuotiskautena 1970-luvun puolivälistä 1980-luvun alkuun tilastot osoit-

Kuvio 2 Työttömyys: työnvälitystilasto ja työvoimatutkimus

Kuvio 3 Työnvälitystilaston ja työvoimatutkimuksen suhteellinen ero, prosenttia

tivat jokseenkin samaa työttömyyden tasoa. Tätä varhaisemmalla ajalla työvoimatutkimuksen perusteella arvioitu työttömien määrä oli suurempi kuin työnvälitystilastosta saatava työttömien työnhakijoiden määrä. Lähteiden absoluuttinen ero oli suurimmillaan korkean työttömyyden aikana vuosina 1993–1995, keskimäärin vajaat 40 000 henkeä.

Työnvälitystilaston ja Työvoimatutkimuksen suhteellinen ero oli kuitenkin suurimmillaan vuosina 1989 ja 1990, jolloin työnvälitystilaston ilmoittama työttömien lukumäärä oli lähes 20 prosenttia suurempi kuin työvoimatutkimuksen luku. Työttömyyden lisääntymisen myötä lukujen suhteellinen ero on pienentynyt selvästi alle 10 prosenttiin, vaikka absoluuttinen ero onkin kasvanut (kuvio 3).

3.1.1 Tekniset ja organisatoriset muutokset

Työvoimatutkimuksessa on sen alkuaajoista

lähtien tapahtunut useita muutoksia. Tiedot kerättiin alkuvaiheessa postikyselyllä. Vuoden 1983 alussa siirryttiin puhelimitse tehtyyn haastatteluun. Puhelinhaastatteluun siirryttäessä työttömän määrittely lomakkeella muuttui aiempaa systemaattisemmaksi. Postikyselylomakkeella työttömyys pääteltiin yhden yksinkertaisen kysymyksen avulla: "Mitä teitte tutkimusviikolla?" Yksi tarjotuista vastausvaihtoehdoista oli "Olin työtön ja etsin työtä". Puhelinhaastattelussa työttömyyden määrittely tapahtuu kolmen kysymyksen avulla. Vastaajalta tiedustellaan paitsi työntekoa myös konkreettinen työnhauksen tapa sekä se, olisiko vastaaja valmis aloittamaan työn, mikäli sellaisen saisi.

Vuoden 1997 alussa puhelinhaastattelussa otetaan käyttöön uusi, tietokoneiden avulla toimiva tiedonkeruujärjestelmä, jonka yhteydessä myös työttömyyden määrittelyyn käytettyjen kysymysten muoto jonkin verran muuttuu. Myös otoksen poiminnassa ja estimoinnissa käytettyjen väestötietojen laadussa on tapahtunut ja tapahtuneeseen edel-

leen muutoksia.

Samaten työnvälitystilaston tekninen toteutus on muuttunut ajan myötä. Vuoteen 1981 asti työnvälitystilasto perustui työvoimatoimistojen kokoamiin tilastotaulukoihin, joiden pohjalta ministeriössä tehtiin koko valtakuntaa koskeva tilasto. Vuodesta 1981 vuoteen 1989 tiedot kerättiin yksilötasoisina kunkin työvoimapiiriin ylläpitämään tilastotietokantaan joista rekisterit siirrettiin kerran kuukaudessa keskustietokoneelle tilastointia varten. Vuodesta 1990 työnvälistystilasto on perustunut suoraan työvoimatoimistojen tietojärjestelmään eikä piirikohtaisia tilastorekistereitä enää tarvittu.

Työvoimatutkimuksen ja työnvälitystilaston teknisluontoiset muutokset ovat kuitenkin olleet varsin vähäisiä¹, jos niitä verrataan samana ajanjaksona tapahtuneisiin työttömyysturvalainsäädännön ja työnvälitystoiminnan muutoksiin.

3.1.2 Työvoimahallinnon laajeneminen

Rekisteröity työttömyys kohosi työvoimatutkimuksella mitatun työttömyyden tasolle 1970-luvun puoliväliin tultaessa. Muutoksen syynä on työttömyyteen liittyvän sosiaaliturvan ja julkisen työnvälitystoiminnan voimakas kehittyminen.

Tänä aikana syntyi työttömyysturvajärjestelmä ja sen kattavuus laajeni. Työvoimatoimistoilla oli keskeinen rooli sekä vakuutuksen edunsaajien tilanteen arvioinnissa että myös työttömyyteen liittyvän perusturvan maksatuksessa.

Myös työvoimahallinnon työnvälitystehtävä laajeni koskemaan periaatteessa koko työvoimaa. Ennen hyvinvointivaltiolaisen työvoimapolitiikan kehittymistä työttömyyden helpottaminen oli perustunut lä-

hinnä valtion tai kunnan järjestämien tilausten töiden välittämiseen työttömille. Keskitettyyn työvoimahallintoon liittyi ajatus – ja tarvittava lainsäädäntö – siitä, että periaatteessa kaikki täytettävät työpaikat tuli antaa täytettäväksi myös julkisen työnvälityksen kautta.

Koska myös työttömyysturvan maksatus ainakin työttömän perusturvan osalta kuului työvoimahallinnon tehtäviin, oli vuorovaikutus asiakkaiden ja työvoimatoimistojen kesken varsin tiivistä. Työttömät joutuivat työttömyysturvansa säilyttääkseen ilmoittautumaan työvoimaviranomaisille noin kahden viikon välein.

Kattavien turvajärjestelmien ja tehokkaan hallinnon ansiosta työn liikatarjonta – työttömyys – kuvautui samanlaisena sekä hallinnollisen tilastojärjestelmän että hallinnosta riippumattoman, vain käyttäytymistä kuvaavan työvoimatutkimuksen kautta.

3.1.3 Hallinnosta palveluun

Työttömyystilastojen 1980-luvun loppupuolella tapahtuneen erkaantumisen taustalla on myös eräitä yleishallinnollisia muutoksia. Työvoimahallinnossa, kuten myös muussa valtionhallinnossa, alettiin yhä enemmän puhua – ja myös käytännössä toteuttaa – ajatusta julkisesta **palvelusta**. Muutos realisoitui myös työvoimahallinnossa niin, että työvoimatoimistojen keskeiseksi tehtäväksi asetettiin nimenomaan työnvälitys ja suoraan siihen liittyvät palvelut kuten työvoimapolitiittisten koulutuksen järjestäminen. Osa hallinnollisista tehtävistä kuten työttömyysturvan maksatus siirtyi muiden viranomaisten hoidettavaksi. Perusturvanmaksatuksesta huolehtiminen siirtyi Kansaneläkelaitokselle vuoden 1985 alusta lähtien.

Hallintopainotuksen vähetessä ja työttö-

1 Työvoimatutkimuksen muutosten yhteydessä on pidetty yllä aikasarjojen jatkuvuutta korjaamalla aikasarjat taaksepäin vastaamaan uudistettua menetelmää. Korjaus on perustunut uudistusten yhteydessä tehtyihin tutkimuksiin ja rinnakkaismittaukseen uudistetulla ja vanhalla menetelmällä.

myyden voimakkaasti kasvaessa pakolliset ilmoittautumisvälit pitenivät työvoimatoimistoissa kahdesta viikosta jopa puoleen vuoteen, eräissä tapauksissa peräti vuoteen. Ilmoittautumisvälin piteneminen aiheuttaa työnvälitystilaston kannalta sen, että pakollisten ilmoittautumisten välillä itselleen työpaikan löytäneet työttömät kirjautuvat työn-

välitystilastossa edelleen työttömiksi elleivät he itse ilmoita työnsaannistaan työvoimatoimistoon. Työttömyysturvan maksajalle – työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle – ilmoitus on tehtävä. Maksavalle viranomaiselle tehtävä ilmoitus ei kuitenkaan välity enää työvoimatoimistoille tai työministeriölle.

3.2. Yksilötason vertailuja

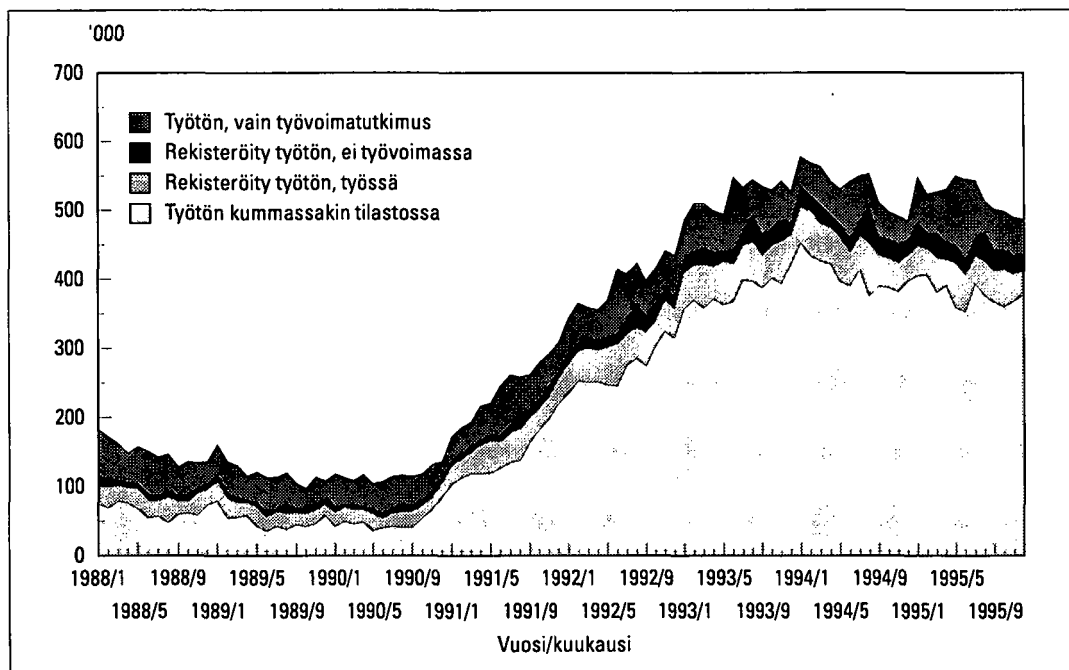
Edellä on kuvattu julkaistujen tilastolukujen eroja. Työvoimatutkimuksen ja työnvälitystilaston eroja voidaan tarkastella myös yhdistämällä työvoimatutkimuksen otoshenkilöihin tieto siitä, ovatko nämä olleet tutkimusta tehtäessä työttöminä työnhakijoina työvoimatoimistoissa. Näin voidaan rekisterissä esiintyvien työttömien työnhakijoiden tilannetta arvioida työvoimatutkimuksen aineiston kautta.

Rekisteritieto on yhdistetty työvoimatut-

kimukseen vastanneille kuukausittain vuoden 1988 tammikuusta lähtien. Kuviossa 4 on esitetty selvityksen päätulos, eli se, millainen oli työnhakijarekisterissä olevien tilanne työvoimatutkimuksen mukaan.

Yksilötasolla tarkasteltuna tilastolähteiden erot ovat suuremmat kuin pelkän mittareiden tason perusteella voisi arvata. Suhteellisen yhteneväisen tason selityksenä on se, että määritelmien ja menetelmien erot osin kumoavat toisensa. Työvoimatutki-

Kuvio 4 Rekisteröidyt työnhakijat ja muu työttömyys työvoimatutkimuksen mukaan 1988–1995

muksen mukaan osa työnhakijoista on ollut työssä eikä työttömänä. Tämä selittyy yhtäältä työnhakijoille sallituista lyhyehköistä työsuhteista joita ei aina kirjata rekisteriin sekä toisaalta pakollisten ilmoittautumiskertojen välillä työllistyneistä.

Toisaalta osa työttömyydestä – mm. juuri opiskelijoiden työnhaku – kirjautuu työttömyydeksi vain työvoimatutkimuksen kautta. Tällaisen, vain työvoimatutkimuksessa työttömiin luettavan ryhmän koko on ollut lähes samaa luokkaa kuin työssä oleviksi laskettujen työttömien työnhakijoiden luku.

3.3 Kausivaihtelu

Työttömyys vaihtelee kuukausittain paitsi talouden muutosten myös vuodesta toiseen samanlaisena toistuvien kausitekijöiden vuoksi. Työvoima ei tule työmarkkinoille tasaisesti, vaan tarjontaa rytmittävät oppilaitosten lukukausien alkaminen, kesätauot sekä kurssien päättymispäivämäärät, jotka useimmiten ajoittuvat kevääseen ja vuodenvaihteeseen.

Myös työvoiman tarpeessa on vuotuista, säästä tai kysynnän muutoksista aiheutuvaa vaihtelua. Esimerkiksi rakennustoiminta on vilkkaampaa kesäisin ja hiljenee hieman talvikaudeksi. Samoin lyhytaikaiset lomautukset ajoittuvat usein vuodenvaihteen juhlapyhien tienoille.

Edellä käsitellyistä määritelmäeroista johtuen kausivaihtelu näkyy eri tavalla työvoimatutkimuksessa ja työnvälitystilastossa. Esimerkiksi opiskelijat, jotka aikovat jatkaa opintojaan, eivät yleensä pääse työttömiksi työnhakijoiksi työvoimatoimistoon. Työvoimatutkimuksessa heidät hyväksytään työttömiksi samoin perustein kuin kaikki muutkin työtä vailla olevat. Tästä seuraa se, että työvoimatutkimuksessa opiskelijoiden tulo työmarkkinoille lukukausien loppuvaiheessa näkyy voimakkaampana työttömyyden nousuna loppukevällä ja ke-

Pienehkö osa työnhakijoista on työvoimatutkimuksen vastausten perusteella katsottu työvoimaan kuulumattomiksi joko siksi etteivät he ilmoittaneet lainkaan etsineensä työtä tai totesivat, etteivät he ottaisi työtä vastaan mikäli sellaista löytyisi.

Varsinkin lamavuosina kummankin tilaston mukaan työttömänä olevien joukko muodostaa kuitenkin pääosan työttömyydestä. Suuri yhteinen ”kaikilla kriteereillä työttömien” ryhmä saa myös aikaan sen, että kumpikin tilastolähde yleensä aina osoittaa samaa työttömyyden kehityssuuntaa.

säkuukausina.

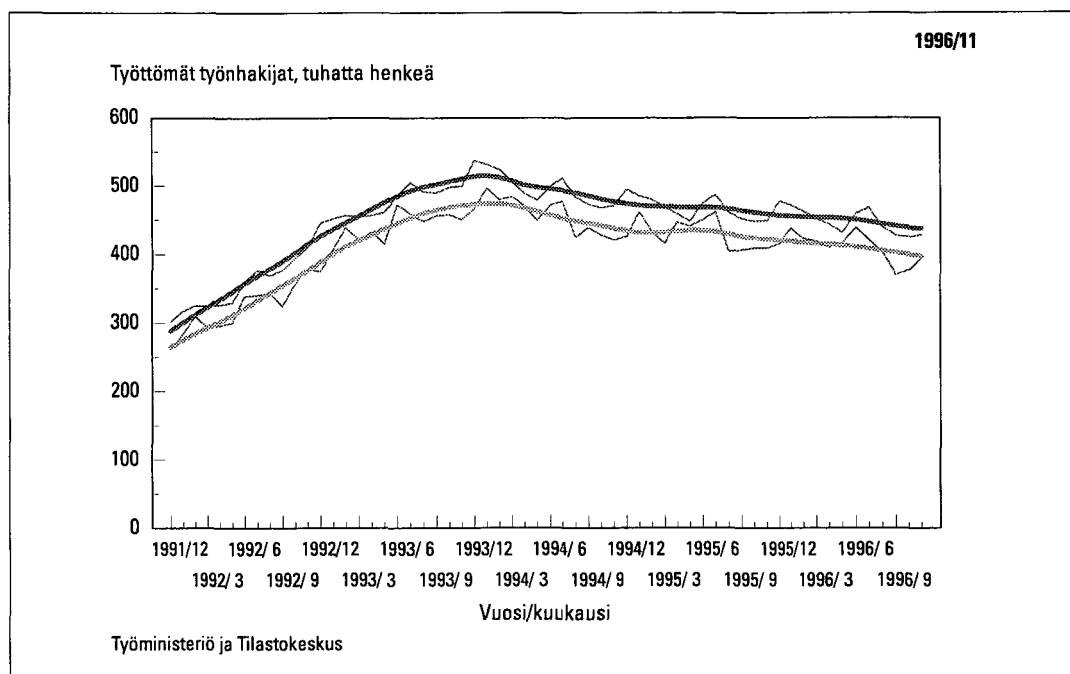
Työnvälitystilastossa on yleensä selvä kausivaihtelusta johtuva piikki joulukuussa, koska lomautukset ajoittuvat juuri tilaston laskentapäivän, kuukauden viimeisen arkipäivän, tienoille. Työvoimatutkimuksen tutkimusviikko on kuukauden keskimäinen viikko – joulukuussa itse asiassa jo kuukauden toinen viikko – joten vuodenvaihteessa yleiset lomautukset näkyvät vasta tammi-kuun tilastossa sikäli kun ne kestävät tammi-kuun puoliväliin asti jolloin työvoimatutkimuksen tiedot kerätään.

Jos haluaa selvittää työttömyyden kehityssuuntaa ei ole kovin mielekästä vertailla varsinkaan peräkkäisten kuukausien tietoja. Hitaan talouskehityksen aikana kuukausittaiset vaihtelut ovat enimmäkseen kausitekijöiden ja työvoimatutkimuksen osalta myös satunnaistekijöiden aiheuttamia.

Tavanomaisin ja helpoin tapa on verrata kuukauden työttömyyslukua vuoden takaiseen vastaavaan kuukauteen. Tämä on myös tilastoja julkistettaessa noudatettava pääasiallinen vertailukäytäntö.

Sekä Tilastokeskus että työministeriö julkaisevat tiedotteissaan graafisena kuviona kausivaihteluista puhdistettua niin sanottua kausitasoitettua työttömyyslukua (kuvio

Kuvio 5 Kausivaihtelusta puhdistettu työttömyys 1991–1996, työvoimatutkimus (alempi käyrä) ja työnvälitystilasto (ylempi käyrä)

5). Tilastokeskuksen kausitasoitettu sarjasta on poistettu paitsi kausi- myös satunnainen vaihtelu (ks. Koskimäki 1994) Pe-

räkkäisten kuukausien välisen muutokseen arvioinnissa pitää aina käyttää näitä kausivaihtelusta puhdistettuja lukuja.

3.4 Satunnaisvaihtelu, vastauskato ja rekisteriviipeet

3.4.1 Satunnaisvaihtelu

Työvoimatutkimus tehdään haastattelemalla kuukausittain noin 12 000 hengen kokoinen väestön keskusrekisteristä poimittava otos. Vaikka otoskoko on kohtalaisen suuri verrattuna muihin haastattelututkimuksiin – esimerkiksi vaalien alla tavanomaiset kyselyt äänestämisestä perustuvat yleensä alle 2 000 hengen otokseen – sisältyy työvoimatutkimuksen tuloksiin silti otannasta johtuvaa satunnaisuutta s.o. kuukausittain saatava työttömien luku on vain keskimäärin oikea. Kun työttömien määrä on noin

400 000 henkeä on tilastollinen satunnaisvirhe yksittäisessä kuukausiluvussa noin 11 000 hengen luokkaa. Yhdessä tapauksessa kymmenestä satunnaisvaihtelu on suurempi kuin +/- 18 000 henkeä. Noin viidessä tapauksessa sadasta satunnaisvirhe on enemmän kuin +/- 21 000 henkeä.

Nämä vaihteluvälit on arvioitu laskennallisesti, koska muuta tapaa arvioida satunnaisuutta ei ole. Laskennalliset vaihteluvälit työttömien ja työllisten määrälle sekä työttömyysasteelle julkaistaan työvoimatutkimuksen kuukausitilastossa.

3.4.2 Työvoimatutkimuksen vastauskato

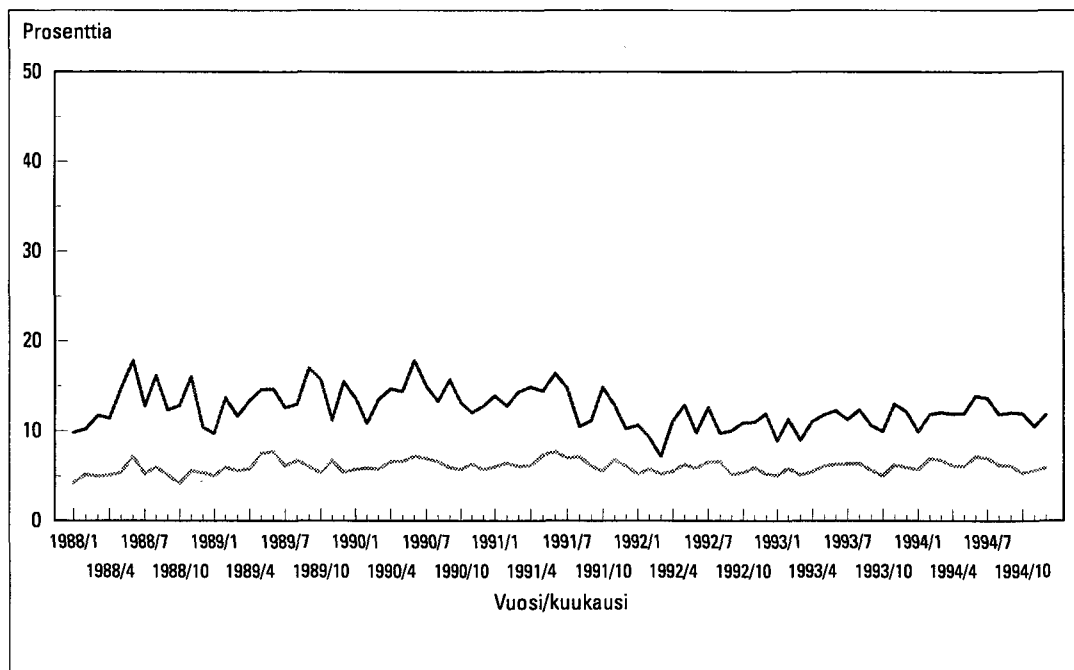
Haastattelututkimuksissa käy aina niin, että kaikkia haastateltavia ei tavoiteta haastatteluun. Tavoittamatta jäänyttä osaa kutsutaan vastauskadoksi. Työvoimatutkimuksessa vastauskadon osuus on noin 7–8 prosenttia otoksesta. Tuloksia laskettaessa tehdään oletus, että vastauskatoon jääneiden tilanne on keskimäärin samanlainen kuin tutkimukseen vastanneiden tilanne.

Haastatteluun vastaamiseen vaikuttavat mm. sukupuoli, ikä ja asuinalue. Tästä johtuen työvoimatutkimuksen otos jaetaan tuloksia laskettaessa 312 pienempään otokseen, ns. ositteeseen. Ositteet on muodostettu asuinläänin, 5-vuotis ikäryhmän ja sukupuolen mukaan. Tulosten laskennassa käytetään ositteita kuvaavia väestötilastoja. Ositteistaisten väkilukujen kautta lasketaan koko väestöä koskevat tulokset. Ajatuksena on se, että näissä ositteissa vastanneiden ja vastaamatta jättäneiden tilanne on samanlainen.

Muutkin tekijät kuin ikä, sukupuoli ja asuinalue vaikuttavat haastattelututkimuksiin vastaamiseen. Esimerkiksi työvoimatoimistoissa rekisteröityneet pitkäaikaisyöttömät ovat vaikeasti haastatteluun tavoitettavia. Alle puolen vuoden työttömyysjakson kokeneet vastaavat tutkimukseen yhtä usein kuin muukin väestö, mutta yli vuoden työttömänä olleista työttömistä noin 15 % jää katoon.

Myös työttömyyden taso vaikuttaa jonkin verran rekisteröityneiden työnhakijoiden vastaamistodennäköisyyteen: 1980-luvun lopun korkeasuhdanteen vuosina työnhakijarekisteriin kuuluvien vastauskato oli hieman korkeampi kuin laman aikaan. Selytyksenä ilmiölle lienee se, että korkeasuhdanteen aikana rekisteröityneet työnhakijat olivat jonkin verran marginalisoitunut, vaikeasti työllistytvä ja haastattelututkimukseen vaikeasti tavoitettava joukko. Työttömyyden yleistyessä työvoimatoimistoihin rekisteröityi suuri joukko työttömiä, jotka eivät vastaamiskäyttäytymiseltään juurikaan poikenneet muusta väestöstä (kuvio 6).

Kuvio 6 Vastauskato työvoimatutkimuksessa 1988–1994: rekisteröityneet työnhakijat (ylempi käyrä) ja muut (alempi käyrä)

Työttömien työnhakijoiden edelleenkin muita suurempi kato merkitsee todennäköisesti sitä, että myös työvoimatutkimuksen käsitteen mukaiset työttömät vastaavat muita huonommin tutkimukseen. Asia ei kuitenkaan ole kovin yksinkertainen, sillä on ajateltavissa että eri tavoin työnhakijarekisterissä ja työvoimatutkimuksessa luokittelevat ryhmät olisivat alttiimpia vastauskadolle kuin kummassakin tilastossa samalla tavoin luokittelevat.

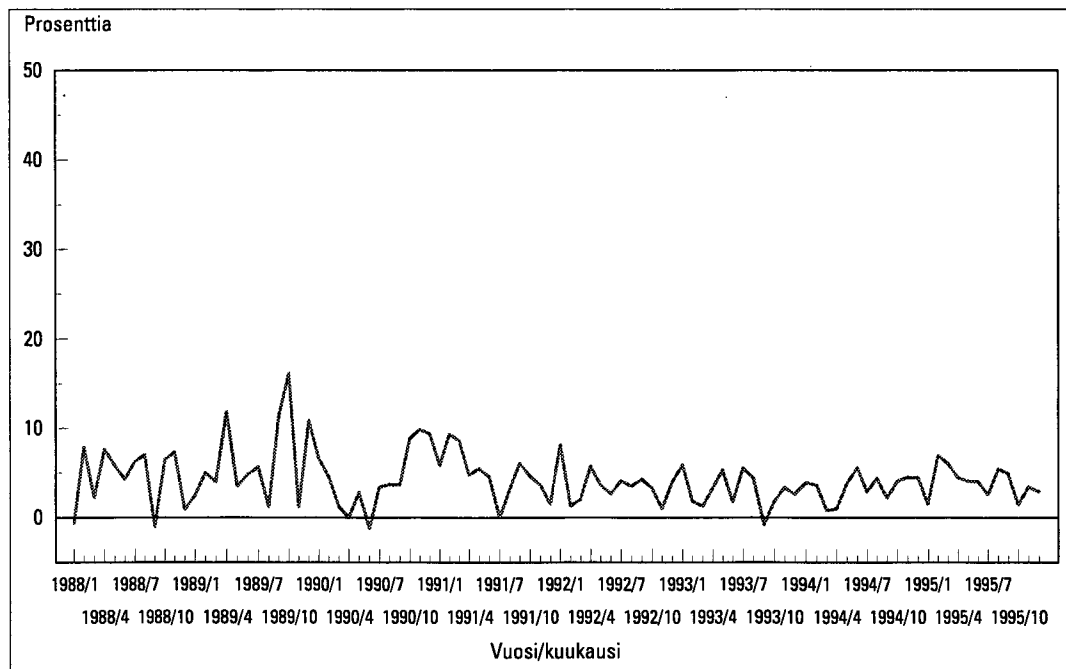
Esimerkiksi Heiskanen ja Laaksonen (1995) ovat osoittaneet elinolututkimuksen aineistolla että rekisteröity työttömyys ei yksin kovin hyvin selitä vastaamiskatota vaan taustalla on yleisempi huono-osaisuus. Toinen riski kadon arvioinnin kannalta on tilanne, jossa työtön työnhakija saa työpäikan toiselta paikkakunnalta ja muuttaa. Asuinpaikkaa vaihtaneet jäävät työvoimatutkimuksessa muita helpommin katoon. Toisaalta töiden aloittaminen kirjautuu useimmiten viiveellä työnhakijarekisteriin. Näin työtä toiselta paikkakunnalta saanut

työnhakija voi esiintyä työttömänä rekisterissä ja jäädä työvoimatutkimuksessa katoon.

Nykyisessä työvoimatutkimuksessa kadon vaikutusta pienennetään käyttämällä tulosten laskennassa erikseen tilastoituja tietoja väestön iästä, sukupuolesta ja asuinläänistä. Vastauskatota on mahdollista oikaista myös käyttämällä tilastotietoja työministeriön työttömistä työnhakijoista. Tällöin tosin jätetään huomiotta yllä mainitut varaukset ja ajatellaan, että katoon jääneet työttömät työnhakijat jakautuvat Tilastokeskuksen työttömyyskäsitteen suhteen samoin kuin työvoimatutkimukseen vastanneet työttömät työnhakijat. Kuviossa 7 on verrattu toisiinsa pelkkiä väestötietoja käyttäen laskettua työttömyyslukua sellaiseen lukuun, jonka laskennassa on käytetty apuna myös työnvälitystilaston tietoja.

Tällä tavoin arvioitu kadon aiheuttama harha oli korkeasuhdanteen vuosina noin viiden prosentin vaiheilla julkaistusta työvoimatutkimuksen luvusta. Laman myötä

Kuvio 7 Kadon aiheuttama harha työvoimatutkimuksen työttömien lukumäärään arvioituna työnhakijarekisteritietojen avulla 1988–1995

harha pieneni noin kolmeen ja puoleen prosenttiin. Syynä oli yksinkertaisesti se, että laman myötä työttömien työnhakijoiden joukko muuttui jonkin verran helpommin haastatteluun tavoitettavaksi. Työttömyyden nykytasolla työttömien määrä saattaa jäädä kadon vuoksi noin 10–15 000 henkeä todellisuutta pienemmäksi.

3.4.3 Työnvälitystilaston päivittimisviiveet

Myös hallinnollisiin tilastoihin sisältyy aina jonkin verran virheitä. Virheet voivat aiheutua periaatteessa kahdesta erilaisesta tekijästä. Yksi virhelähde on viranomaisen oma toiminta eli se, että työttömyyden alkamista tai päättymistä ei ajoissa kirjata tapahtuneeksi vaikka tieto asiasta olisi jo työvoimatoimistoon tullut. Toinen virhelähde on viranomaisen ja asiakkaan puutteellinen vuorovaikutus eli se, että tieto työttömyyden alkamisesta tai päättymisestä ei ajoissa tule työvoimatoimiston tietoon.

Työnvälitystilaston tapauksessa viranomaisen omasta toiminnasta aiheutuvat viiveet syntynevät enimmäkseen siitä, että työnhakijan pakollisen ilmoittautumisajankohdan mentyä ohi ilman yhteydenottoa päätettiin työnhakijan työhaku automaattisesti aikaisemmin viiden päivän kuluttua. Vuonna 1996 tämä odottelu-aika lyhennettiin kolmeen päivään, mikä osaltaan vähensi päivittymisviivettä.

Taulukossa 1 on tarkasteltu työnhakijarekisterin teknistä päivittymistä aina alkuvuodesta tehtävän niinsanotun vuositilaston avulla. Rekisterin annetaan ensin päivittyä noin kuukauden ajan ja lasketaan rekisteristä vuodenvaihteen työttömien työnhakijoiden lukumäärä. Tätä lukumäärää verrataan seuraavan vuoden vuositilastoon jolla on ol-

lut aikaa päivittyä kaksitoista kuukautta kauemmin.²

Tämäntapaisista seikoista aiheutuvat viiveet olivat vuoteen 1988 asti noin viiden prosentin vaiheilla tilastoidusta, eli vuoden kauemmin päivittyneessä tilastossa työttömien määrä oli noin 7 000 henkeä pienempi kuin vähemmän päivittyneen tilaston mukaan. Tietojärjestelmän muutos 1990–1991 nosti viipeen noin 15 prosenttiin. Uuden tietojärjestelmän aikana tilastotekniset viiveet ovat olleet alle prosentin luokkaa.

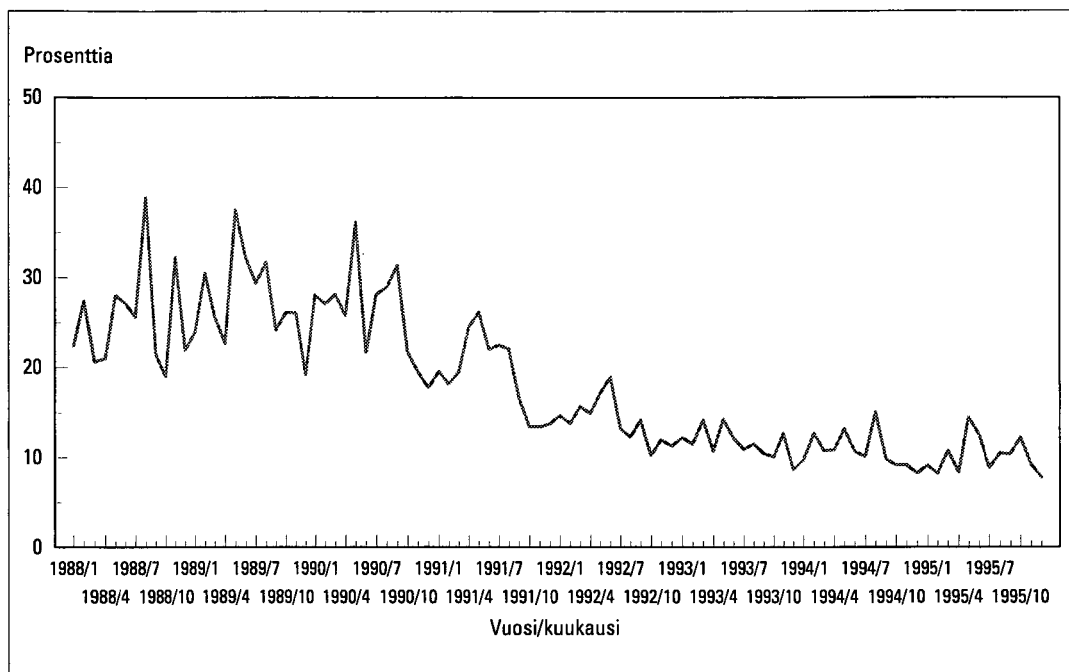
Toinen viipeiden tyyppi johtuu siitä, että asiakkaat eivät aina ilmoita työvoimatoimistoon siitä, että ovat aloittaneet työn. Työttömyyskassalle ilmoitus työn alkamisesta on lain nojalla ja rangaistuksen uhalla tehtävä. Työttömyyskassoilta tieto ei kuitenkaan tällä hetkellä siirry työvoimatoi-

Taulukko 1 Työttömien työnhakijoiden lukumäärä edellisen vuoden lopussa ja ko. vuoden alussa sekä näiden erotus, työnvälitystilaston vuositilastot

Vuosi	Edellisen vuoden lopussa	Vuoden alussa	Erotus	%
1982	127 008	122 459	4 549	3,6
1983	141 100	134 569	6 531	4,6
1984	141 582	137 791	3 791	2,7
1985	134 876	131 674	3 202	2,4
1986	150 925	143 138	7 787	5,2
1987	152 478	144 084	8 394	5,5
1988	148 854	142 074	6 780	4,6
1989	129 025	116 623	12 402	9,6
1990	107 227	91 759	15 468	14,4
1991	133 943	114 002	19 941	14,9
1992	250 428	250 762	- 334	-0,1
1993	388 168	386 914	1 254	0,3
1994	479 884	477 214	2 670	0,6
1995	471 317	468 002	3 315	0,7
1996	459 297	456 669	2 628	0,6

2 Lomautetut eivät ole mukana vuositilastossa eivätkä myöskään tähän taulukkoon perustuvassa viivearviossa. Lomautettuja oli 1980-luvun lopussa lähes 20 prosenttia työttömistä mutta tällä hetkellä enää vajaat neljä prosenttia. Samoin vuositilastoihin perustuvasta tarkastelusta puuttuu ensimmäisen tilastoa seuraavan kuukauden aikana tapahtuva päivittyminen.

Kuvio 8 Työssä olleet rekisteröidyt työnhakijat työvoimatutkimuksen mukaan 1988–1995

mistoon vaan oletetaan, että asiakas itse ilmoittaisi työhön menostaan työttömyyskas-
san lisäksi myös työvoimatoimistoon. Työ-
voimatoimistoon ilmoittamatta jättäminen
ei ole rangaistavaa.

Tällaisten viipeiden määrää voidaan ar-
vioida työvoimatutkimuksen otoksen kautta
taulukoilmaalla, kuinka moni rekisterissä kir-
joilla oleva oli työvoimatutkimuksen mu-
kaan työssä. Tulos esitetään kuviossa 8.

Työssä käyvien työnhakijoiden osuus oli
suurimmillaan korkeasuhtanteen aikana.
Tässäkin näkyy taloudellisen suhdanteen
vaikutus rekisteriin. Huonojen työnsaanti-
mahdollisuuksien takia työssäkäyvien re-
kisteröityjen osuus supistui runsaasta 20
prosentista noin kymmeneen prosenttiin re-
kisteröidyistä. Työttömyyden lisääntymisen
johdosta työvoimatutkimuksen mukaan
työssä olevia työnhakijoita on tällä hetkellä
lukumääräisesti enemmän kuin 80-luvulla.
Keskimäärin noin 50 000 työtöntä työnhaki-

jaa on työvoimatutkimuksen mukaan työs-
kennellyt ainakin jonkin verran.

Työssä olleista rekisteröidyistä työttö-
mistä osa lieenee sellaisia, jotka tekevät pie-
nehköjä töitä tai saavat soviteltua päivära-
haa joka sallii varsin huomattavankin työn-
teen. Periaatteessa sovitellun päivärahan ta-
pauksessa työttömän pitäisi ilmoittaa myös
työvoimatoimistoon työssäolopäivistään.
Käytännössä työssäolopäivien kirjaamises-
sa rekisteriin esiintyy suurta vaihtelua eri
työvoimatoimistojen kesken ja viipeet ovat
mahdollisia. Käytännössä on vaikea arvioi-
da kuinka suuri osa työnhakijoiden teke-
mästä työstä johtuu pikkutöistä ja sovitel-
lusta päivarahasta ja kuinka suuri osa niistä
on varsinaisesti virheellistä tietoa, eli työtä
saaneita työttömiä joilta ilmoitus työvoima-
toimistoon on jäänyt tekemättä. Luvussa 4
asiaa tarkastellaan erilaisten työsuhtedekis-
terien kautta.

4. Työnvälitystilaston ja työsuhdetietojen väliset erot

4.1. Työssäkäyntitilasto – mikä se on?

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto on tilastosysteemi, joka sisältää alueittaista tietoa väestön taloudellisesta toiminnasta ja työssäkäynnistä. Työssäkäyntitilaston tietoja on tuotettu vuosittain vuodesta 1987 lähtien.

Työssäkäyntitilastosysteemi, joka kehitettiin 1980-luvun alussa käynnistyneessä suunnitteluprojektissa, on osa vuoden 1990 rekisteripohjaisen väestölaskennan kehittämistä. Sen tuottamat väestön taloudellista toimintaa kuvaavat tiedot ovat käytännössä lähes samoja, joita perinteisessä väestölaskennassa kerättiin laskentalomakkeilla suoraan väestöltä.

Työssäkäyntitilastosysteemissä tiedot tuotetaan olemassa olevia hallinnollisia rekisteriaineistoja hyväksi käyttäen. Tiedot tuotetaan yhdistämällä noin 30 rekisteriaineiston tietoja. Keskeisimpiä näistä ovat:

- väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä
- verotuksen eri aineistot
- yksityisen sektorin erilaiset työ- ja palvelussuhderekisterit
- valtion- ja kuntien palvelussuhderekisterit
- työministeriön työnhakijarekisteri
- Kansaneläkelaitoksen eläkerекisterit
- eri opiskelijarekisterit
- pääesikunnan varusmiesrekisteri
- Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikka-rekisteri ja julkisyhteisöjen rekisteri ja
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri.

Työssäkäyntitilastossa väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan mukaan työvoimaan kuuluviin ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Nämä ryhmät voidaan edelleen jakaa

alaryhmiin. Väestön luokittelu pääasiallisen toiminnan mukaisiin ryhmiin perustuu eri rekisteritietoihin vuoden viimeiseltä viikolta.

Pääasiallisen toiminnan mukainen luokitus on seuraava:

Työvoima

- työlliset
- työttömät

Työvoiman ulkopuolella olevat

- 0–14-vuotiaat
- opiskelijat
- eläkeläiset
- varusmiehet, siviilipalvelusmiehet
- muut työvoiman ulkopuolella olevat

Väestön pääasiallisen toiminnan luokat päätellään erityisillä päättelysäännöillä käyttämällä hyväksi useiden lähteiden tietoja.

Työvoimaan kuuluvuus on pääasiallisen toiminnan päättelyssä asetettu ensisijalle. Työvoiman sisällä taas työttömät päätellään ennen työllisiä.

Väestön jakaminen pääasiallisen toiminnan mukaan tapahtuu asteittain: ensimmäisessä vaiheessa on mukana koko väestö ja kerta kerralta luokiteltavien määrä vähenee, kunnes koko väestön pääasiallinen toiminta on saatu määriteltä.

Henkilön pääasiallinen toiminta määritellään seuraavassa järjestyksessä:

- 0–14-vuotiaat
- eläkeläiset iän perusteella (yli 74-vuotiaat)
- työttömät
- varusmiehet
- yrittäjät yrittäjäeläkevakuutustietojen perusteella

- yrittäjät tulojen perusteella (puuttuu yrittäjävakuutustiedot)
- palkansaajat työsuhtetietojen perusteella
- palkansaajat työministeriön sijoitustietojen perusteella
- opiskelijat eri opiskelijarekistereistä
- eläkeläiset ETK:n ja Kelan tietojen perusteella
- palkansaajat tulojen perusteella (puuttuu työsuhtetiedot)
- muut työvoiman ulkopuolella olevat

ILO:n määritelmien mukaan työnteko asetetaan työttömyyden edelle ja siten vähäistäkin työtä tehnyt henkilö tulisi määrittää työlliseksi. Työssäkäyntitilastossa työttömät päätellään kuitenkin heti sen jälkeen, kun alle 15- ja yli 74-vuotiaat on luokiteltu. Työttömäksi päätellään henkilö, joka työministeriön tietojen mukaan on vuoden viimeisenä työpäivänä työtön tai lomautettu.

4.2 Selvityksen aineisto

Vuoden 1993 lopussa työttömyys oli huipussaan. Työssäkäyntitilaston mukaan työtömänä oli vuoden viimeisenä arkipäivänä 535 290 henkeä. Tarkastelun kohteeksi tässä selvityksessä otettiin ne työttömät työnhakijat, joilla oli samanaikaisesti voimassa-oleva työsuhte. Tarkemmat analyysit tehtiin niille, jotka olivat olleet työttöminä työnhakijarekisterissä koko viikon (25.–31.12.1993) ja joilla lisäksi oli voimassa-oleva työsuhte kyseisellä viikolla.

Työttömille haettiin työsuhtetietoja Tilastokeskuksessa työssäkäyntitilaston yhteydessä muodostettavasta työsuhtetiedostosta, johon kerätään henkilön kaikki työsuhteet vuoden ajalta. Työsuhtetiedot saadaan eri eläkejärjestelmien rekistereistä. Lähes kaikki yksityisen sektorin työsuhtetiedot (TEL-, LEL-, TaEL-työsuhteet) sekä yrittäjätyösuhteet (YEL-, MYEL-vakuutetut) saadaan Eläketurvakeskuksesta. Kuntien eläkevakuutus toimittaa tiedot kuntien

Tähän päättelyyn ei vaikuta, vaikka henkilöllä olisi samanaikaisesti myös voimassa-oleva työsuhte. Käytäntöön on päädytty siksi, että ei muodostuisi enää kolmatta työttömyyslukua, sekä työministeriön että Tilastokeskuksen työttömyysluvusta poikkeavaa lukua. Mainittakoon lisäksi, että myös Tanskassa rekisteripohjaisessa työssäkäyntitilastossa työttömät määritellään ennen työllisiä (Erhvervsbeskæftigelsen 1992. General erhvervsstatistik og handel 1994:5).

1980-luvulla systeemiä suunniteltaessa asiaa tutkittiin niiden työttömien työnhakijoiden osalta, joilla oli työsuhte voimassa jonkin työsuhterekisteritiedon mukaan. Tällöin työttömistä vain parilla, kolmella tuhannella oli samanaikainen työsuhte työttömyyden kanssa, mitä ei koettu kovin suureksi ongelmaksi. Seuraavassa samaa asiaa on tutkittu vuoden 1993 lopussa.

ja kuntainliittojen palveluksessa olleista ja Valtiokonttori valtion palveluksessa olleista. Lisäksi saadaan erikseen tiedot mm. Kansaneläkelaitoksen, Ahvenanmaan maakuntahallituksen, Suomen Pankin, kirkon ja valtionapulaitosten palveluksessa olleista.

Kun tarkastellaan päällekkäisyyksiä työttömyys- ja työsuhtetiedoissa, on pidettävä mielessä, että on olemassa sekä laillisia että ainakin ymmärrettäviä syitä sille, että henkilö voi olla yhtäaikaan sekä työttömänä työnhakijana että työsuhteessa johonkin yritykseen.

Selkeimpänä esimerkkinä voidaan mainita mm. lomautetut, joilla on oikeus ilmoittautua lomautuksen ajaksi työttömäksi työnhakijaksi, mutta joilla samanaikaisesti työsuhte jatkuu normaalisti. Toisaalta on myös keikkatyöntekijöitä, jotka tekevät silloin tällöin töitä, mutta ovat suurimman osan ajasta työttömänä. Näillä henkilöillä voi kuitenkin olla työsuhte voimassa koko

Taulukko 2 Vuoden 1993 lopussa työttömänä olleet, joilla samanaikainen työsuhde, työsuhdelajin mukaan

	Voimassa olevan työsuhteen laji								
	Yhteensä	TEL	LEL	YEL	MYEL	Tael	Valtio	Kunta	Muut
Työtön 29.12.	88 084	42 495	18 854	4 167	10 938	1 597	1 642	5 693	2 698
Työtön	40 980	18 724	9 040	2 087	5 349	859	800	2 863	1 258
Lomautettu	47 104	23 771	9 814	2 080	5 589	738	842	2 830	1 440
Työtön koko viikon	77 773	36 391	16 309	3 931	10 707	1 552	1 350	4 978	2 555
Työtön	36 227	15 895	7 910	1 978	5 235	839	662	2 522	1 186
Lomautettu	41 546	20 496	8 399	1 953	5 472	713	688	2 456	1 369

ajan. Lisäksi esim. maatalousyrittäjät voivat ilmoittautua tietyin kriteerein työttömiksi työnhakijoiksi, vaikka heidän maatalousyrittäjäläkkeensä olisikin voimassa koko vuoden.

Henkilöitä, jotka olivat samanaikaisesti sekä työttömänä työssäkäyntitilaston mukaan (työtön tai lomautettu) että työsuhteessa työsuhdetiedoston mukaan, oli yhteensä 88 000 henkeä (taulukko 2). Heistä runsaat 10 000 oli tapauksia, joiden työttömyysjakso oli joko alkanut tai päättynyt vuoden viimeisellä viikolla.

Koko viikon työttömänä olleista työsuhteisista noin 78 000 hengestä oli lomautettu ja 41 546. Lomautuksen aikana työsuhteen

katsotaan työoikeudellisesti jatkuvan yhtäjaksoisesti. Työeläkelakien mukainen työsuhde voi päättyä eräissä tapauksissa jo ennen työoikeudellisen työsuhteen päättymistä. Esim. jos lomautusaika kestää yli vuoden, päätetään työeläkelakien mukainen työsuhde viimeiseen palkanmaksupäivään ennen lomautuksen alkua. Kuitenkin suurimmalla osalla lomautetuista jatkaa myös työeläkelakien mukainen työsuhde koko lomautuksen ajan.

Noin 36 000 henkilöllä oli samanaikainen työttömyysjakso (poislukien lomautetut) ja työsuhdejakso (taulukko 2). Seuraavassa tarkastellaan tämän joukon rakennetta hieman lähemmin.

4.3. Tulokset

Seuraavaan tarkasteluun on otettu mukaan siis ne henkilöt, jotka olivat koko tarkasteluviikon työttömänä ja joilla oli samanaikainen työsuhde (36 227 henkilöä). Suurimmalla osalla eli 75 prosentilla näistä henkilöistä voimassaoleva työttömyysjakso on kestänyt yli neljä viikkoa. Samoin lähes 96 prosentilla voimassaoleva työsuhde oli kestänyt yli 4 viikkoa. Taulukossa 3 on esitetty ristiintaulukoituna voimassaolleen työttömyysjakson ja työsuhteen kestot. Noin 30 prosentilla (10 651 henkilöä) näistä henkilöistä joko työttömyys tai työsuhde on alkanut joulukuun aikana. Noin 25 000 henki-

löllä on yli kuukauden kestävä päällekkäisyys työttömyydessä ja työsuhteessa.

Taulukko 3 Koko viikon työttömänä olleet työttömyyden keston ja voimassa olleen työsuhteen keston mukaan (viikkoa)

Työttömyyden kesto (viikkoa)	Työsuhteen kesto (viikkoa)			
	Yhteensä	1–4	5–48	49–52
Yhteensä	36 227	1 459	13 258	21 510
1–4	9 603	411	3 615	5 577
5–48	21 588	875	7 986	12 727
49–52	5 036	173	1 657	3 206

Taulukko 4 Koko viikon työttömänä olleet työsuhteen lajin ja keskimääräisten kuukausitulojen mukaan

Tulot/ kk	Yhteensä	TEL	LEL	YEL	MYEL	TaEL	Valtio	Kunta	Muut
Yhteensä	36 227	15 895	7 910	1 978	5 235	839	662	2 522	1 186
– 999	15 666	3 067	2 931	1 960	5 166	435	431	1 202	474
1 000 – 1 999	2 918	1 918	382	3	8	125	50	334	98
2 000 – 2 999	2 672	1 853	372	3	18	70	34	232	90
3 000 – 3 999	2 576	1 720	468	2	17	46	25	193	105
4 000 – 4 999	2 326	1 520	560	2	9	26	21	111	77
5 000 – 5 999	2 307	1 453	609	1	4	32	26	101	81
6 000 – 6 999	2 110	1 317	623	3	2	30	10	67	58
7 000 – 9 999	3 639	2 070	1 223	2	5	42	34	125	138
10 000 –	2 013	977	742	2	6	33	31	157	65

Jonkinlaisen kuvan työsuhteen intensiteetistä saa, kun selvittää kuinka paljon se tuo kuukaudessa tuloa. Suurella osalla työsuhteessa olevista työttömistä tulot ovat hyvin pienet.

Yli 43 prosentilla kuukausitulot jäävät alle 1 000 mk (taulukko 4). Kuukausituloja laskettaessa on otettu huomioon voimassa olleen työsuhteen tulot ja kesto. Lähes kaikkien yrittäjäeläkevakuutettujen työttömien keskimääräiset kuukausitulot jäävät alle 1 000 mk. Työttömät, joilla on yhtäaikainen TEL- tai LEL-työsuhde, poikkeavat eniten koko tarkasteluryhmästä. TEL:iläisistä 57 % ja LEL:iläisistä 54 % ansaitsee yli 3 000 mk kuukaudessa.

Yksi selitys saattaa olla ainakin kaupan ja ravitsemis- ja majoitustoiminnan alalla se, että iltä-, viikonloppu- yms. keikkatyön tekeminen on hyvin yleistä. Tällainen epäsäännöllinen työsuhte saattaa pysyä voimassa vaikka työtä tehdäänkin epäsäännöllisesti ja satunnaisesti. Henkilö voi silti haakeutua työttömäksi työnhakijaksi.

Työhallinnon tilastointiohjeiden mukaan pienetkin työssäolojaksot pitäisi kirjata työnhakijarekisteriin. Työvoimatoimistojen käytännöt ovat tässä suhteessa kuitenkin varsin vaihtelevia.

Työntekijäin eläkelain TEL piiriin kuuluvat työsuhteessa olevat alle 65-vuotiaat työntekijät, joiden ennakonpidätyksen alai-

nen kuukausiansio on vähintään 1 069,86 mk (vuonna 1994) ja joiden työsuhte on yhtäjaksoisesti kestänyt vähintään kuukauden. Joissakin tapauksissa myös alle kuukauden kestäneet työsuhteet tulevat TEL:in piiriin. TEL-työsuhteilla on tarkat alkamis- ja päättymispäivämäärät, joten päivämääräen perusteella työsuhteen samanaikaisuutta voidaan verrata työttömyysjaksoihin.

Tyypillisimmät toimialat, joilla henkilöillä oli samanaikainen TEL-työsuhte työttömyyden kanssa, olivat teollisuus, rakentaminen, kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta sekä tekniset palvelut ja palvelut liike-elämälle. Kaikista niistä työttömistä, joilla oli TEL-työsuhte, noin neljännes työskenteli teollisuuden toimialalla.

Noin viidennes kaikista TEL-työsuhteessa olevista työttömistä ansaitsi keskimäärin alle 1 000 mk kuukaudessa. Samoin viidennes ansaitsi yli 7 000 mk kuukaudessa. Parhaiten ansaitsevat työskentelivät rakentamisen toimialalla, jossa reilu kolmannes ansaitsi yli 7 000 mk kuukaudessa.

Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakia LEL sovelletaan maatalous-, metsä-, rakennus- ja satamaloilla työskenteleviin palkansaajiin. Toimialasta riippumatta LEL ei kuitenkaan koske toimihenkilöitä eikä muun kuin rakennusliikkeen palveluksessa työskenteleviä putki- tai sähkötyöntekijöitä. Nämä ryh-

Taulukko 5 Työttömät, joilla TEL-työsuhde, toimialan ja kuukausitulojen mukaan

Toimiala	Yhteensä	Tulot								
		– 999	1 000– 1 999	2 000– 2 999	3 000– 3 999	4 000– 4 999	5 000– 5 999	6 000– 6 999	7 000– 7 999	10 000–
Yhteensä	15 895	3 067	1 918	1 853	1 720	1 520	1 453	1 317	2 070	977
Maatalous	61	10	3	9	10	8	6	7	8	0
Metsätalous	22	6	3	3	1	0	2	3	3	1
Kaivostoiminta	44	6	4	8	5	4	4	5	7	1
Teollisuus	4 074	493	412	455	478	424	474	465	645	228
Sähkö-, vesihuolto	54	7	3	6	9	2	6	3	11	7
Rakentaminen	2 241	224	195	190	174	219	226	236	512	265
Kauppa	2 281	363	305	279	308	289	222	176	214	125
Rav.- ja maj.toim.	1 341	252	184	195	160	133	141	106	134	36
Kuljetus	914	121	121	117	114	89	89	78	154	31
Tietoliikenne	22	5	0	2	3	2	2	4	3	1
Rah.- ja vak.toim.	172	57	30	16	11	5	12	5	22	14
Kiint., puht.palv.	758	144	157	160	104	70	47	34	32	10
Tekn. palv. ym.	1 419	162	163	151	174	136	128	110	208	187
Julk. hall., maanp.	4	2	0	0	1	0	0	0	0	1
Koul. ja tutk.	130	30	11	22	7	15	10	5	18	12
Terv.- ja sos.palv.	348	68	47	47	36	47	29	24	34	16
Virk. ja kultt.palv.	261	56	51	39	32	11	19	17	23	13
Järj. ja usk.toim.	128	34	17	15	19	8	5	9	9	12
Muut palvelut	89	9	17	11	11	15	9	12	3	2
Tuntematon	1 532	1 018	195	128	63	43	22	18	30	15

mät kuuluvat TEL:in piiriin. (Työeläkejärjestelmän tilastollinen vuosikirja. Osa 1.) Tieto LEL-työsuhteesta on kuukausikohtainen. Tarkkoja päivämääriä ei ole tiedossa, on vain tieto siitä, että henkilö on ko. kuukautena kuulunut LEL:in piiriin. Niinpä seuraavassa esitettyjä lukuja joulukuun LEL-vakuutetuista, jotka olivat vuoden viimeisellä viikolla työttömänä, ei voi pitää välttämättä ristiriitaisena.

Lähes 40 % työttömistä, joilla oli joulukuussa voimassa LEL-työsuhde, ansaitsi alle 1 000 mk kuukaudessa ja noin neljännes yli 7 000 mk (taulukko 6). Tyypillisin toimiala oli rakentamisen, jossa työskenteli 40 % vajaasta 8 000 LEL:iläisestä, jotka olivat työministeriön tietojen mukaan työttöminä joulukuun viimeisellä viikolla. Myös toimialtaan tuntemattomien määrä

on huomattava (31 %).

Lähes kaikki, joilla oli voimassa maatalousyrittäjä-, tai yrittäjäeläkevakuutus yhtäaikaan työttömyyden kanssa, ansaitsivat alle 1 000 mk kuukaudessa (taulukko 4). Nämä henkilöt voivat olla sivutoimisia viljelijöitä tai yrittäjiä, joilla yritystoiminta on juuri loppunut tai väliaikaisesti tauonnut. Yrittäjä voi pitää voimassa yrittäjäeläkevakuutustaan, vaikka yritys olisi väliaikaisesti lopettanut toimintansa. Siten tätä ryhmää ei voi pitää kovin virheellisesti työttömiksi tulkittuna.

Eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain TaEL piiriin kuuluvat ko. laissa luetellut ammattiryhmät. Suurimpia ammattiryhmiä ovat muusikot, näyttelijät, toimittajat, kääntäjät ja oppaat. Työsuhteelta edellytetään, että se on tarkoi-

Taulukko 6 Työttömät, joilla LEL-työsuhde, toimialan ja kuukausitulojen mukaan

Toimiala	Yhteensä	Tulot								
		– 999	1 000– 1 999	2 000– 2 999	3 000– 3 999	4 000– 4 999	5 000– 5 999	6 000– 6 999	7 000– 7 999	10 000–
Yhteensä	7 910	2 931	382	372	468	560	609	623	1 223	742
Maatalous	149	38	14	10	20	20	16	13	11	7
Metsätalous	476	109	24	31	50	61	52	42	85	22
Kaivostoiminta	71	15	7	8	8	8	2	9	7	7
Teollisuus	446	109	34	20	22	40	26	41	99	55
Sähkö-, vesihuolto	12	4	0	0	0	1	3	2	1	1
Rakentaminen	3 361	634	109	113	190	263	347	377	821	507
Kauppa	137	39	15	9	10	11	18	5	11	19
Rav.- ja maj.toim.	31	14	3	3	2	2	3	1	0	3
Kuljetus	414	82	47	45	50	36	34	30	60	30
Tietoliikenne	2	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Rah.- ja vak.toim.	5	2	0	1	0	0	0	1	1	0
Kiint., puht.palv.	109	35	14	16	11	3	6	9	13	2
Tekn. palv. ym.	63	20	3	4	3	1	4	6	9	13
Julk. hall., maap.	3	2	0	0	0	0	0	0	0	1
Koul. ja tutk.	6	2	1	0	1	1	0	0	1	0
Terv.- ja sos.palv.	17	4	4	1	1	2	1	0	1	3
Virk.- ja kultt.palv.	18	4	1	4	2	2	1	1	2	1
Järj., usk.toim.	118	37	8	14	12	19	9	8	7	4
Muut palvelut	5	3	0	0	1	0	0	0	1	0
Tuntematon	2 467	1 777	98	93	85	90	87	77	93	67

tettu jatkumaan vuotta lyhyemmän ajan. Myöskään TaEl-työsuhteessa olevat eivät ole varsinaisessa työsuhteessa (vrt. LEL) siten, että heillä olisi tieto työsuhteen alkami-

sesta ja loppumisesta. Rekisterissä on vain tieto kuukausittaisista TaEL-tilityksistä, jolloin voidaan päätellä henkilön ko. kuukautena työskennelleen TaEL-työsuhteessa.

4.4. Johtopäätöksiä

Kuten alussa mainittiin, oli vuoden 1993 lopussa työttöminä työnhakijoina³ noin 41 000 henkilöä joilla oli samaan aikaan voimassaoleva työsuhde tai yrittäjäeläkevaikutus. Näistä joulukuun viimeisenä päivänä työttöminä olleista noin 5 000 henkilön rekisteröity työttömyys alkoi vuoden vii-

meisellä viikolla tai rekisteröinti kesti vain osan viikkoa. Heidän päällekkäiset rekisterimerkintänsä selittyvät varsin luontevasti eri rekisterien päivittymisviiveillä.

LEL- tai TaEl-työsuhteessa olevien osalta ei tarkkoja työssäolopäivämääriä saada selville, vain työssäolokuukausi. Kyseessä

3 Lomautetut poislukien.

ei siis välttämättä ole päällekkäinen työssäkäynti ja työttömyys. Ryhmän koko on vajaa 9 000 henkeä eivätkä he rekisteröityjen tulojensa perusteella olleet tehneet kovin paljon työtä.

MYEL- ja YEL-vakuutetuja samaan aikaan työttömiä ja työllisiä oli 7 213 henkilöä. Myös heidän rekisteröidyt tulonsa ovat vähäisiä. LEL- TaEL- YEL- ja Myel -vakuutettujen osalta syyt päällekkäisiin rekisteristatuksiin ovat siis kohtuullisen hyvin tiedossa. Näiden neljän ryhmän lisäksi rekisteristä löytyy vielä noin 20 000 henkeä jotka on vakuutettu TEL:n taikka valtion ja kuntien vastaavan järjestelmän kautta. Nykyisten lakien mukaan työtön saa ansaita kuukaudessa vähäisen määrän menettämättä työttömyysturvaansa. Jos vähennetään joukosta vielä kaikki alle 1 000 mk kuukaudessa ansaitsevat, jää selvästi ristiriitaisten tapausten joukoksi noin 15 000 henkilöä.

Asetusten mukaan työnantajan olisi ilmoitettava eläkelaitoksille työsuhteissa tapahtuneista muutoksista neljän kuukauden kuluessa. Käytännössä kuitenkin ilmoitus voi, etenkin pienten työnantajien kohdalla, tapahtua vain kerran vuodessa ja siten tieto päivittyy rekistereihin jopa yli vuoden viipeellä. Tässä vertailussa käytetty työssäkäyntitilaston rekisteriversio on ehtinyt päivittyä noin kahdeksan kuukautta. Lisäksi myös työeläkemaksujen lakisääteisyys pitää ilmoitukset työsuhteiden päättymisestä kohtuullisen hyvin ajantasalla.

Työeläkelakien mukainen työsuhde päättyy siihen päivämäärään, jolloin henkilölle on maksettu viimeksi palkkaa⁴. Jos tietoa työsuhteen loppumisesta ei ole tullut eikä henkilölle ole yli vuoteen maksettu

palkkaa, päätetään hänen työeläkelakien mukainen työsuhteensa. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöllä voi rekistereiden mukaan olla työsuhde voimassa noin vuoden ajan, vaikka se todellisuudessa olisi katkenutkin. Tällainen tilanne voi syntyä erityisesti tapauksissa, jossa yritys on ajautumassa konkurssiin, se ensin jättää tilittämättä palkkojen eläketurvamaksut ja veroennakot. Toiminnan kokonaan loppuessa ilmoitus työeläkelaitokselle jää helposti tekemättä.

TEL-tösuhteessa olevien henkilöiden ei tarvitse olla koko aikaa töissä. Työnantaja ei katkaise työsuhdetta, jos henkilö tekee toistuvasti työtä yrityksessä, vaikka tämä olisi välillä pidempiäkin aikoja poissa. Tällöin on mahdollista, että henkilö on välillä myös työttömänä, mutta hänellä on samanaikaisesti voimassaoleva työsuhde.

Työtön työnhakija voi saada sovitettua työttömyyspäivärahaa, s.o. työttömyyspäivärahaa niiltä päiviltä, jolloin ei ole työssä. Periaatteessa tällaiset henkilöt olisi merkittävä työnhakijarekisterissä työllisiksi työnhakijoiksi, mutta käytäntö voi vaihdella työvoimatoimistoittain. Siten tällaiset henkilöt voivat olla molemmissa rekistereissä yhtä aikaa.

Lisäksi päällekkäisten tietojen selityksenä on se, että työvoimatoimistot eivät saa tietoa työsuhteen alkamisesta, vaikka työtön ilmoittaisikin työttömyyskassalle työpaikan saamisestaan ja eikä enää saa työttömyysturvaa. Tällä hetkellä työttömyyskassat eivät ilmoita työvoimaviranomaisille siitä, että henkilö on saanut töitä vaan oletetaan, että töitä saanut itse ilmoittaisi myös työvoimatoimistolle saamastaan työpaikasta.

4 Työoikeudellisesti henkilön työsuhde päättyy irtisanomiseen tai purkuun. Siten työoikeudellisessa mielessä työsuhde on voimassa esim. varusmiespalveluksen, äitiysloman ja hoitovapaan tai muun virkavapaan aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että työntekijällä on oikeus tällaisen hyväksytyn poissaolon jälkeen palata takaisin työpaikkaansa, vaikka poissaolo olisi kestänyt useammankin vuoden. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastossa käytetään työllisyyden kriteerinä kuitenkin työeläkelain mukaista työsuhdetta, ei työoikeudellista.

5. Tulossa olevat muutokset työvoimatutkimuksessa ja työnvälitystilastossa

5.1 Tiedonkeruumenetelmän, käsitteiden ja määritelmien muutokset

Työvoimatutkimuksen tiedonkeruumenetelmä ja määritelmät muuttuvat jonkin verran vuoden 1997 alussa. Muutosten taustalla on kaksi seikkaa. Yhtäältä EU:n jäsenyys on aiheuttanut sen, että Suomi joutuu noudattamaan tilastoissaan EU:n muissa jäsenvaltioissa sovellettavia käytäntöjä. Toisaalta työmarkkinat ovat muuttuneet tilastoinnin kannalta aiempaa hankalammiksi: määräaikaiset ja tilapäiset työt sekä muut tavanomaisesta poikkeavat työnteon muodot ovat lisääntyneet. Tilastointia oli muutettava vastaamaan paremmin muuttuneita työelämän käytäntöjä.

Muutoksilla on vaikutusta traditionaaliin työmarkkina-indikaattoreihin kahdella tapaa: Arvio työllisten määrästä nousee jonkin verran, koska uudessa kyselyssä vähäisemmätkin työt tulevat aiempaa tarkemmin tilastoiduksi. Tämä puolestaan voi vähentää myös työttömien määrää, koska vain vähäistä työtä tehneet saattavat aiempaa useammin luokitua työllisiksi.

Työllisten määrä lienee uuden tutkimuksen mukaan aiempaa jonkin verran suurempi. Tämä johtuu siitä, että vuoden 1997 alusta käyttöön otettavassa työvoimatutkimuksessa on enemmän kysymyksiä työnteosta. Aiemmin ohjeet ja tarkennukset työn määrittelystä annettiin haastattelijan työohjeessa. Uudessa tutkimuksessa ne on otettu osaksi lomakkeen kysymyksiä. Mm. työs-kentelyä perheenjäsenen yrityksessä kysytään erillisessä kysymyksessä. Haastattelulomakkeella on myös ohje, että vähäinenkin työ pitää ottaa huomioon kun se ennen mainittiin vain haastattelijan käsikirjassa ja

haastattelijoiden koulutuksen yhteydessä.

Uudessa työvoimatutkimuksessa toutetaan EU-maissa noudatettavan käytännön mukaista tulkintaa työnhaun aktiivisuudesta. Työvoimatoimistossa kirjoilla oloa ei enää lueta automaattisesti aktiiviseksi työnhauksi. Tämän seurauksena aiempaa suurempi osa vain työvoimatoimiston kautta työtä hakeneista tultaneen luokittelemaan – ainakin kansainvälisiä vertailuja tehtäessä – työvoimaan kuulumattomiksi.

Kansallisessa, kuukausittain julkaistavassa työvoimatilastossa luetaan ainakin jonkin aikaa avoimeen työttömyyteen myös sellaiset työttömät työnhakijat, jotka haastattelussa ilmoittavat olleensa yhteydessä työvoimatoimistoon viimeisen kuuden kuukauden aikana – vaikeivät he olisikaan muutoin aktiivisesti etsineet työtä. Käytäntö on likimain sama kuin se, mitä työvoimatutkimuksessa on tähänkin asti noudatettu, eikä työttömyyden arvioidussa tasossa arvella tapahtuvan kovin suuria muutoksia nykyiseen verrattuna. Toisaalta, EU:n julkaisemat työttömyystilastot tullevat Suomen osalta olemaan jonkin verran alhaisemalla tasolla kuin kansallisessa tilastossa julkaistava luku.

Perustelu EU:n käytäntöä väljemmälle tulkinnalle työnhaun aktiivisuudesta on se, että tiukka neljän viikon kriteeri ei kovin hyvin sovellu kesäajan suomalaisten työmarkkinoiden kuvaamiseen. Kesäkuukausina aktiivinen työn etsiminen on vaikeaa koska yritysten työvoiman rekrytointi hiljenee lomien ajaksi.

Mekaaninen neljän viikon kriteerin so-

veltaminen olisi ainakin kesän 1996 työmarkkinatilanteesta johtanut tilastoidun työttömyyden keinotekoiseen laskuun kesäkuukausien ajaksi.

Yksityiskohtaisemmin tilastointikäytännön liittyvät muutokset on esitetty liitteessä 3.

5.2 Alustavia tuloksia uudistetusta työvoimatutkimuksesta

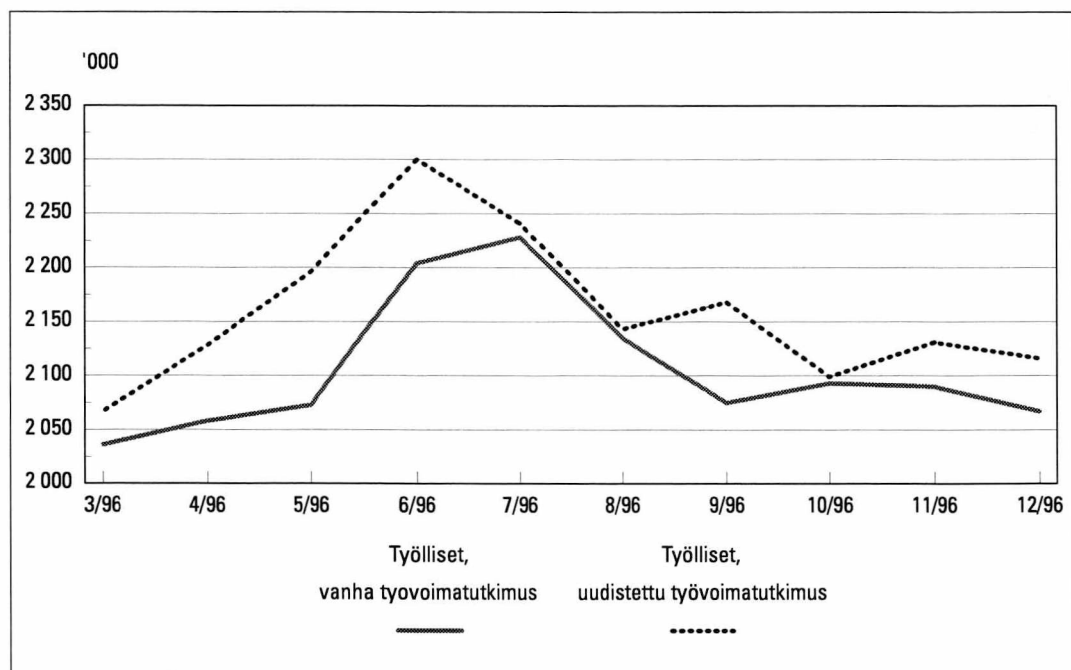
Tilastokeskus on vuoden 1996 aikana kerännyt rinnakkaista tietoa uudella tiedonkeruujärjestelmällä. Seuraavassa esitettävät alustavat arviot perustuvat tähän rinnakkaismittaukseen. Rinnakkaismittauksen otoskoko on varsin pieni verrattuna varsinaiseen kuukausitutkimukseen, joten tulokset ovat tässä vaiheessa vain suuntaa antavia. Kuviossa 9 esitetään uudistetun ja entisen tutkimuksen mukainen työllisten määrä.

Pienten töiden entistä tarkemman tilastoinnin vaikutusta työllisyyden tasoon on vaikea arvioida vielä tarkkaan. Muutos on

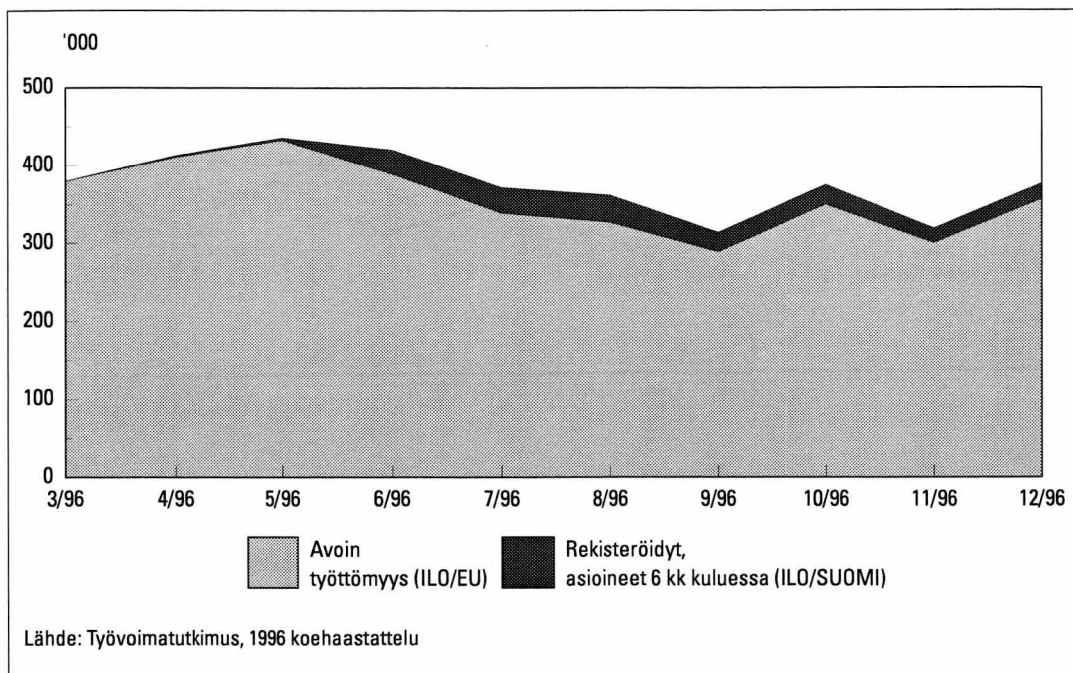
osittain kausiluonteista ja liittyy maataloudessa tehtävän yrittäjäperheenjäsenien työhön. Toisaalta työllisyyden taso saattaa uuden tilaston myötä nousta myös sellaisilla aloilla, joissa käytetään hyvin paljon tilapäistä ja satunnaista työvoimaa.

Työhaun aktiivisuuskriteerien muutoksen seurauksena avoimen työttömyyden taso saattaa laskea jonkin verran. Muutos ei kuitenkaan ole tasaista, vaan se jakautuu eri tavoin vuoden eri kuukausille: Toukokuulle muodostuu lievä uusi työttömyyshuippu joka koostuu kesätöitä etsivistä koululaisista ja opiskelijoista, joita ennen ei työvoima-

Kuvio 9 Työllisyys vanhassa ja uudistetussa työvoimatutkimuksessa 1996

Kuvio 10 Työttömyyden lajit kuukausittain 1996

tutkimuksessakaan luettu työttömiksi. Kesän aikana puhtaasti EU:n käytännön mukaan arvioitu työttömyys laskee.

Tämä johtunee siitä, että työmarkkinat hiljenevät kesän ajaksi ja aktiivinen työnhaku neljän viikon aikana saattaa olla käytännössä vaikeaa. Ainakin kuukausittaisessa tilastossa tullaan tämän vuoksi noudattamaan edelläkuvattua käytäntöä, jossa työttömiksi luetaan myös ne työttömät työnhakijat, jotka ovat olleet viimeisen kuuden kuukauden kuluessa yhteydessä työvoimatoimistoon vaikkeivät muuten olisikaan etsineet aktiivisesti työtä.

Kuviossa 10 esitetään vuoden 1997 muokausen työvoimatutkimuksen ennakkotietoja työttömyyden tasosta EU:n käyttämän kriteerin ja Suomen soveltaman, työvoimatoimistossa asiointin suhteen väljemmän käytännön mukaisina

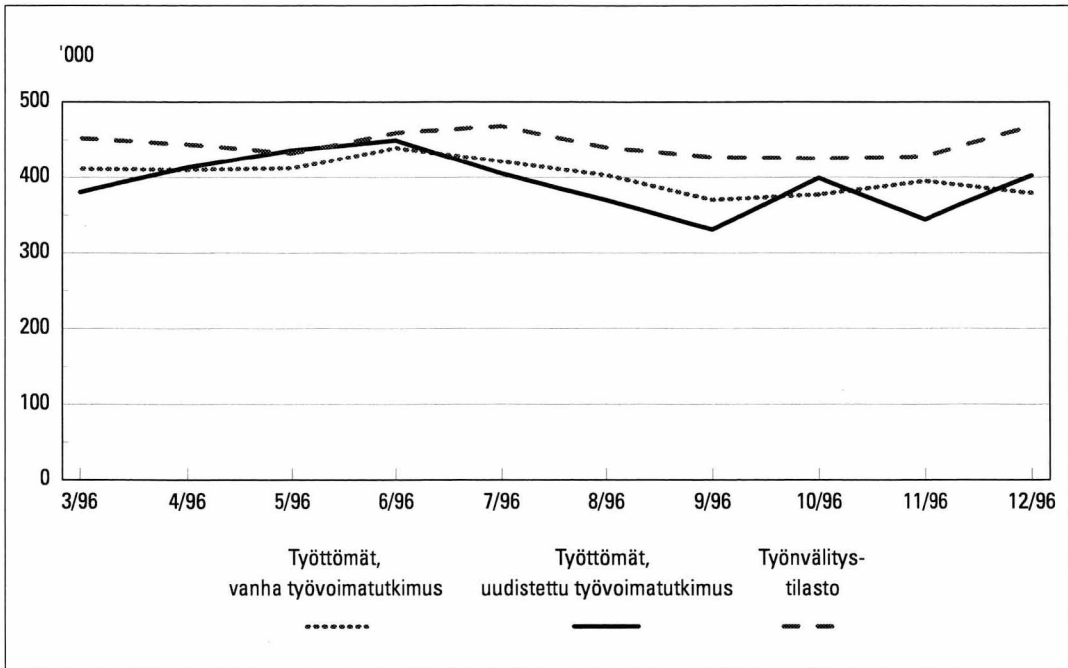
Kuviossa vaaleanharmaa alin kenttä kuvaa avointa työttömyyttä niinkuin se EU:n puitteissa määritellään. Tummempi kenttä koostuu niistä työvoimatoimistossa (oman

ilmoituksensa mukaan) rekisteröityneistä, jotka voisivat aloittaa työn mutta joiden työnhakua ei voida katsoa riittävän aktiiviseksi EU:n tilastokäytännössä.

Kuviossa 11 esitetään työnvälitystilaston, nykyisen työvoimatutkimuksen ja uuden työvoimatutkimuksen työttömyysmittareiden väliset erot. Vuoden 1997 alusta käyttöön tuleva työttömyysmittari saattaa jäädä jonkin verran alemmaksi kuin nykyisen työvoimatutkimuksen tuottama arvio työttömyydestä. Eron suunta ei kuitenkaan ole sama kaikkina kuukausina vaan se vaihtelee. Pienen otoskoon (n. 3600 henkeä) vuoksi osa kuviossa esiintyvistä eroista lieenee satunnaista. Lopullisia arvioita uuden työttömyysmitan tasosta voidaan antaa vasta kun rinnakkaismittauksen koko aineisto on koottu vuoden 1997 alussa.

Tasoero työnvälitystilaston ja työvoimatutkimuksen välillä ei työvoimatutkimuksen muutosten johdosta näytä ainakaan pienenevän.

Kuvio 11 Työttömyys eri mittareiden mukaan kuukausittain 1996

5.3 Työnvälitystilastoon tulossa olevat muutokset

Myös työnvälitystilaston perustana olevat käytännöt muuttuvat myös jonkin verran vuoden 1997 alussa. Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien ilmoittautumisvälejä työvoimatoimistoihin lyhennetään, tavoitteena on kontakti kolmeen kuukauteen välein. Työministeriö on työvoimapiireille ja -toimistoille vuoden 1996 lopussa lähettämällään kirjeellä lisäksi edellyttänyt, että työnhakijatiedot saatetaan ajantasalle.

Myös työttömyysturvaa koskevia säädöksiä on viime aikoina muutettu. Työttömyysturvan työssäoloehto pitenee kuudesta kuukaudesta kymmeneen kuukauteen kah-

den vuoden aikana. Lyhytaikaisten töiden vastaanottamisen, ja työvoimatoimistoon ilmoittamisen kannattavuutta lisää se, että työttömyysturvan uudistuksen jälkeen, työssäoloehdon voi täyttää myös lyhytaikaisilla työsuhteilla pidemmän ajanjakson kuluessa. Tämän voidaan olettaa pienentävän työnvälitystilaston rekisterivirhettä

Lisäksi työvoimahallinnon tietojärjestelmä uudistuu vuoden 1997 aikana. Uudistuksen yhteydessä työnvälitysrekisteriin sisältyviä tietojen oikeellisuuden tarkistuksia lisätään. Tämä lisää tilaston luotettavuutta.

5.4 Yhteenvedo työttömyyslukujen eroista

Työttömyyslukujen systemaattisen eron pääasiallinen syy on se, että tilastoissa so-

vellettavat työttömyyden kriteerit poikkeavat toisistaan:

- Työvoimatutkimuksessa henkilön on etsittävä aktiivisesti työtä tullakseen tilastoiduksi työnhakijaksi. Pelkkää työvoimatoimistossa kirjoilla oloa ei automaattisesti katsota aktiiviseksi työnhauksi varsinkaan jos yhteydenotosta toimitaan on kulunut pidempi aika.
- Työttömät työnhakijat voivat tehdä jonkin verran työtä ja pysyä silti työttömänä työnhakijana. Työvoimatutkimuksessa vähäinenkin työnteko riittää luokittelemaan henkilön työlliseksi.

Lisäksi eroa aiheuttavat osaltaan työnhakijarekisteriin liittyvä päivittymisviive, joka jonkin verran nostaa rekisteröidyn työttömyyden tasoa ja Tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen liittyvä vastaamiskato, joka saattaa jonkin verran alimitoitaa Tilastokeskuksen työttömyystietoa.

Myös tilastoinnin ajankohdat poikkeavat toisistaan. Tilastokeskuksen tutkimus kuvaa yleensä kuukauden 15. päivän sisältävää viikkoa. Työnvälitystilaston tulokset lasketaan kuukauden viimeisenä arkipäivänä. Poikkeus tähän on joulukuu, jolloin joulunpyhien takia Tilastokeskuksen tiedot kerätään jo kuukauden toisella viikolla.

Tilastointiajankohtien erosta johtuu se, että joulukuussa lukujen välinen ero on tavanomaista suurempi. Joulukuun yleensä suuren tilastoeron taustalla on se, että joulusesongin aikana lyhytaikaisessa työssä olleet saattavat jäädä työttömiksi joulunpyhien jälkeen. Samoin eräiden oppilaitosten lukuvuodet päättyvät juuri ennen vuodenvaihdetta. Vuodenvaihteessa työttömäksi jääneet näkyvät Tilastokeskuksen tammikuun työttömyysluvussa elleivät ole ennen sen laskemista ehtineet jo työllistyä.

6. Työttömyystilastojen kehittäminen

Työministeriön rekisteriin perustuva tilasto ja työvoimatutkimus ovat syntyneet erilaisista tarpeista ja päämääristä. Työnvälityksen työnhakijatilastoilla seurataan työvoimatoimistojen asiakaskuntaa ja hallinnon toimenpiteiden kohdejoukkoja erilaisilla aluetasoilla. Työvoimatutkimus sen sijaan tuottaa työttömien määrän arvioinnin ohella kansainvälisesti vertailukelpoisella tavalla tietoa useista työmarkkinoihin liittyvistä taloudellisista ja sosiaalisista ilmiöistä kuten työvoimasta, työllisyydestä ja työajasta. Vastaavanlaisia mittaripareja työttömyydel on olemassa useimmissa länsimaissa.

Kumpikaan tilasto ei siis ole pelkästään – eikä edes ensi sijassa – työttömyystilasto. Tämän vuoksi työnvälitystilaston ja työvoimatutkimuksen työttömyyslukujen tuominen nykyistä lähemmäs toisiaan on vaikeaa.

Kumpaisenkin tilaston laatua voidaan silti vielä parantaa. Työryhmän näkemyksen mukaan seuraavat toimenpiteet parantavat tilastojen laatua ja niiden ymmärrettävyyttä julkisuudessa.

- Ennen kumpaisenkin tilaston julkistamista voivat Tilastokeskus ja työministeriö valmistella tiedottamista yhteistyössä varsinkin kun tilastojen julkistamisajan kohdat siirtynevät lähemmäksi toisiaan.
- Tilastokeskus ja työministeriö tiedottavat työttömyystietoja julkistaessaan kumpaisenkin työttömyystilaston eroista ja

antavat tietoja erojen syistä.

- Työttömyyskassojen ja työvoimahallinnon yhteistyötä pyritään parantamaan niin, että tieto päättyneistä työttömyysjaksoista kulkisi nykyistä paremmin työvoimahallintoon
- Tilastokeskus pyrkii käyttämään työvoimatutkimuksen tulosten estimoinnissa työnhakijarekisterin tietoja, jotta satunnaistamisen ja vastauskadon aiheuttamat ongelmat pienenisivät
- Työministeriö on työvoimapiirien kanssa käymissään tulosneuvotteluissa edellyttänyt, että nuorten ja pitkäaikaistyöttömien osalta ilmoittautumisväli työvoimatoimistoihin ei saa ylittää kolmea kuukautta.
- Lisäksi työministeriö on vuoden 1996 lopussa työvoimapiireille ja työvoimatoimistoille lähettämässään kirjeessä edellyttänyt, että työnhakijatiedot saatetaan ajantasalle. Kaikkien työvoimatoimistojen tulee kevään aikana raportoida työvoimapiirien toimistoille ajantasais-
tamisen toteuttamistavasta, tuloksista ja kokemuksista. Työvoimapiirien toimitot raportoivat vastaavasti ministeriölle. Parhaillaan valmistellaan myös muita toimenpiteitä, joilla pyritään lyhentämään työnhakijarekisterin päivitysviiveitä.

Lähteet

- Anderson, Margo J. *The American Census – a Social History*. Yale University Press, New Haven and London 1988.
- Brackstone, G.J. *Issues in the Use of Administrative Records for Statistical Purposes*. *Survey Methodology*, June 1987 Vol 13, No. 1 pp. 29–43. Statistics Canada
- Counting the jobless – *Economic Focus*. *The Economist*, July 22nd 1995 p. 84.
- Donkin, Richard: *Realistic picture of work remains elusive*. *Financial Times*, Friday, March 15 1996.
- Davidson, Roger. *Official Labour Statistics: a Historical Perspective*. *J.R. Statist. Soc. A* (1995) 158, part 1, pp. 165–173.
- Employment in Europe 1994*. European Commission, Brussels 1994.
- Eurostat: Labour Force Survey. Methods and definitions 1992 Series*. Luxembourg 1992.
- Eurostat: Labour Force Survey Results 1994*. Luxembourg, November 1995
- Eurostat: Unemployment 3–4/1995 ja 11/1995*. Theme 3, Series B, Luxembourg 6. November 1995.
- Innes, Judith Eleanor: *Knowledge and Public Policy – The Search for Meaningful Indicators*. Second Expanded Edition. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey 1990.
- Koskimäki, Timo: *Työllisyys, työttömyys ja työn tekijät tilastoissa*. *Työmarkkinat* 1993:7. ss 9–20. Tilastokeskus, Helsinki 1993.
- Koskimäki, Timo: *Rolling Back the Statistics? - The Unemployed in the Employment Service Register and in the Labour Force Survey*. *The Yearbook of the Finnish Statistical Association* 1991, pp. 9–27. Helsinki, 1992 (In Finnish, with summary in English).
- Kovalainen Heli ja Lehtoranta, Olavi: *Työnvälityksen ja ja työvoimatutkimuksen työttömien vertailu s. 34*. Tilastokeskus, Tutkimuksia n:o 113. Helsinki 1984.
- Laihonen, Aarno: *Registrerade arbetslösa och AKU-arbetslösa*. Föredrag vid Nordiskt seminarium om arbetsmarknadsstatistik i Gausdal, Norge 9–12 oktober 1990
- OECD: *Labour Force Statistics 1973–1993*. OECD 1995.
- Tilastokeskus: *Työvoimatutkimus – haastattelijan ohjeet (kansio)*, painamaton, 1993.
- Surveys of Economically Active Population, Employment, Unemployment and underemployment*. An ILO manual on Concepts and Methods. International labour Office, Geneva, 1990.
- A System of National Accounts and Supporting Tables*. *Studies in Methods*, Series F, no. 2. United Nations, Department of Economic Affairs, Statistical Office. New York 1953. (SNA 1953)
- A System of National Accounts*. *Studies in Methods Series F*, No. 2, Rev. 3. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistical Office of the United Nations. New York 1968. (SNA 1968)
- System of National Accounts 1993*. Commission of the European Communities – Eurostat, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations, World Bank. Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington D.C. 1993. (SNA 1993)
- Yearbook of Labour Statistics* 1988. pp. 623–652. International Labour Office. Geneva 1988.

Liite 1 Työllisyys ja työttömyys ILO:n työtilastosuosituksen mukaan

A: Työllisyys

1. "Työllisiksi" luetaan kaikki tietyn ikärajan ylittäneet henkilöt, jotka määrätyn lyhyen ajanjakson - joko yhden viikon tai yhden päivän - aikana kuuluivat johonkin seuraavista ryhmistä:
  - (a) Palkattu työ
    - (a1) "työssä": henkilöt jotka viiteajanjaksona tekivät jonkin verran työtä raha-palkkaa tai luontoisetua vastaan
    - (a2) "on työpaikka mutta ei työssä": tilapäisesti poissa työstä mutta on muodollinen työsuhde l. jokin tai useampi seuraavista kriteereistä täyttyy:
      - (i) palkanmaksu jatkuu
      - (ii) vakuutus työhönpaluusta tai sopimus paluupäivästä
      - (iii) tietyn aikaa kestänyt työstä poissaolo josta työntekijä saa korvausavustusta ilman että hänen tulisi ottaa muuta työtä.
  - (b) Itsensä työllistänyt:
    - (b1) "työssä": jonkin verran työtä voittoa saadakseen tai perheen elatukseksi rahaa tai luontoisetua vastaan
    - (b2) "on yritys mutta ei työssä": henkilöt joilla on joko oma liikeyritys, maatila tai palveluyritys, mutta olivat viiteajanjaksona jostain syystä tilapäisesti poissa töistä.
2. Käytännön sovellutuksissa "jonkin verran työtä" voidaan tulkita vähintään yhden tunnin kestäneeksi työksi.
3. Henkilöt, jotka ovat tilapäisesti poissa työstä sairauden, tapaturman, vapaapäivän, loman, lakon, työsulun, opiskelun tai työharjoittelun, äitiys- tai vanhempainloman, tuotannon supistamisen sekä huonosta säästä, mekaanisesta tai sähköisestä viasta tai raaka- tai polttoainepulasta johtuvan tilapäisen töiden keskeytymisen vuoksi tai muuten luvalla tai luvatta tilapäisesti poissa työstä, tulisi lukea työllisiksi mikäli muodollinen työsuhde jatkuu.
4. Työnantajat, yrittäjät ja tuotanto-osuuskuntien jäsenet tulisi lukea itsensä työllistäviin ja luokitella "työssä oleviin" tai poissaoleviin" tilanteen mukaan.
5. Maksutta avustavat työssä olleet perheenjäsenet tulisi lukea itsensä työllistäviin riippumatta viiteajanjaksona tehtyjen työtuntien määrästä. Jos tästä kansallisesti poiketaan ja asetetaan vähimmäisaikaraja, tulisi erikseen selvittää ja luokitella ne, jotka tekivät työtä vaadittua vähemmän.
6. Henkilöt, jotka osallistuvat omaan ja kotitalouden kulutukseen tulevien tavaroiden ja

palvelusten tuotantoon, tulisi lukea itsensä työllistäviin, jos sellainen tuotanto muodostaa tärkeän osan kotitalouden kokonaiskulutuksesta.

7. Harjoittelijat, jotka saavat palkkaa tai luontaisetta tulisi lukea palkatussa työssä oleviin ja luokitella ”työssä olleiksi” tai ”poissaolleiksi” samoin perustein kuin muutkin työlliset
8. Opiskelijat, kotityötä tekevät ja muut pääasiassa ei-taloudelliseen toimintaan osallistuneet, jotka viiteajanjaksona olivat palkkatyössä tai työllistivät itsensä, tulisi luokitella työllisiksi samoin perustein kuin muutkin työlliset henkilöt ja ilmoittaa erikseen, mikäli mahdollista
9. Armeijaan kuuluvat tulisi lukea palkkatyössä oleviin. Armeijaan luetaan sekä vakinaiset että tilapäiset henkilöt siten, kuin voimassaolevassa Kansainvälisessä Ammattiluokitus-standardissa (ISCO) määritellään.

B: Työttömyys

1. ”Työttömiä” ovat kaikki tietyn ikärajan ylittäneet henkilöt, jotka viiteajanjaksona olivat
  - (a) ”ilman työtä”, ts. eivät olleet palkkatyössä tai työllistäneet itseään pykälän 9 määritelmän mukaan;
  - (b) ”parhaillaan työhön käytettävissä”, ts. olivat käytettävissä palkkatyöhön tai työllistämään itsensä viiteajanjaksona; ja
  - (c) ”etsivät työtä”, ts. olivat tietynä äskeisenä ajanjaksona ryhtyneet erityisiin toimenpiteisiin etsiäkseen palkkatyötä tai työllistääkseen itsensä. Erityiset toimenpiteet voivat olla rekisteröinti julkisessa tai yksityisessä työnvälityksessä; yhteyden ottaminen työnantajiin; kysely työpaikoilla, maatiloilla, tehtaiden porteilla, markkina- tai muilla kokoontumispaikoilla; lehdistä ilmoittaminen tai lehti-ilmoituksiin vastaaminen, avun pyytäminen ystäviltä tai sukulaisilta; maan, rakennusten, koneiden tai laitteiden etsiminen oman yrityksen perustamista varten; rahoituksen järjesteleminen; lupien ja lisenssien anominen, jne.
2. Olosuhteissa, joissa tavalliset työn etsimistavat ovat vailla merkitystä, missä työmarkkinat ovat laajasti organisoimatta tai suppeat, missä työn kysyntä on sillä hetkellä riittämätöntä tai missä työvoima on pääasiassa itsensä työllistäneitä, edellä kohdassa (1) annettua työttömyyden standardimääritelmää voidaan soveltaa väljentämällä työn etsimisen kriteeriä.
3. Sovellettaessa työhön käytettävissä olon kriteeriä, erityisesti edellä alakohdassa (2) mainituissa tapauksissa, tulee kehittää kansalliset olosuhteet huomioonottavia testejä. Sellaiset testit voivat perustua kysymyksiin nykyisestä työhalukkuudesta ja aikaisemmasta työkokemuksesta, halusta ottaa vastaan työtä paikallista palkkatasoa vastaan, tai valmiudesta aloittaa oma yritystoiminta, jos tarpeelliset voimavarat ja edellytykset ovat tarjolla.
4. Työn etsimistä, joka sisältyy työttömyyden standardimääritelmään, ei edellytetä työtä ilman ja työhön käytettävissä olevilta työttömiksi luettavilta henkilöiltä, jotka ovat

tehneet järjestelyjä aloittaakseen palkkatyön tai työllistääkseen itsensä jonakin viiteajan-kohtaa seuraavana ajankohtana.

5. Henkilöt, jotka ovat tilapäisesti poissa työstään ilman muodollisen työsuhteen jatkumista ja jotka ovat työhön käytettävissä ja etsivät sitä, tulisi lukea työttömiksi työttömyyden standardimääritelmän perusteella. Maat voivat kuitenkin kansalliset olosuhteet ja toimintatavat huomioon ottaen väljentää työn etsimisen kriteeriä tilapäisesti lomautettujen henkilöiden suhteen. Siinä tapauksessa tilapäisesti lomautetut henkilöt, jotka eivät etsineet työtä, mutta luettiin työttömiksi, tulisi ilmoittaa omana alaryhmänään.
6. Opiskelijat, kotityötä tekevät ja muut pääasiallisesti ei-taloudelliseen toimintaan osallistuvat, jotka viiteajanjaksona täyttävät edellä alakohdissa (1) ja (2) olleet kriteerit, tulee lukea työttömiin samoin perustein kuin muutkin työttömien ryhmät ja ilmoittaa erikseen, mikäli mahdollista.

Liite 2 Työn ja työttömyyden määrittelyä koskevat tilastohaastattelijan ohjeet

Seuraavassa esitettävät tilastohaastattelijan ohjeet liittyvät vuoteen 1996 asti paperilomakkeella tehtyyn työvoimatutkimukseen. Suurin osa niistä on voimassa myös uudistetussa tietokoneavusteisessa haastattelussa. Vuoden 1997 alussa tehdyt muutokset käyvät selville liitteestä 3.

Haastattelijan työohjeessa todetaan, että kiinnostuksen kohteena on *tuloa tuottava, nk. ansiotyö. Tuloa ovat palkka, luontoisedut, voitto omasta yrityksestä tai ammatin harjoittamisesta. Myös avustavana perheenjäsenenä tehty työ ilman käteispalkkaa lasketaan ansiotyöksi.*

Seuraavat työn tapaiset asiat rajataan pois ansiotyöstä: *oman kotitalouden hoitaminen, omien lasten hoito, remonttityöt omassa kodissa, oman pihan kunnossapito j.n.e.*

Rajanvetoa selkiytetään vielä esimerkkiluettelon avulla:

Ansiotyötä on:

- *Taulujen maalaaminen myyntiin*
- *Luottamustoimen hoitaminen kunnallisen lautakunnan jäsenenä (palkkio)*
- *Lehmien lypsäminen (maito myyntiin tai muiden eläinten ravinnoksi)*
- *Oman talon, kesämökin tms. rakentaminen*
- *Ruuan laitto maatilan palkollisille*
- *Metsämarjojen, sienien tms. poimiminen myyntiin*
- *Vammaisen tai sairaan lähiomaisen hoitaminen kotona jos esim. kunta voi maksaa siitä palkan tietyltä ajalta. Pientä hoitotukea ei katsota palkaksi.*
- *Palkallinen työharjoittelu*
- *Vieraan tai sukulaisen lapsen hoito korvausta vastaan. Esim. jos isoäiti hoitaa lapsenlapsensa ja saa tästä korvauksen esim. rahassa tai luontoisetuna.*
- *Sijoitusperheenä toimiminen mikäli haastateltava kokee sen työksi*
- *Työkoulutuksessa olo, jos työnantaja maksaa palkkaa ko. ajalta.*

Ansiotyötä ei ole:

- *Taulujen maalaaminen harrastuksena*
- *Hyväntekeväisyysjärjestöissä toimiminen ilman korvausta*
- *Uskonnollisissa tehtävissä toimiminen palkatta*
- *Omien lasten hoitaminen, vaikka saisi kotihoidontukea*
- *Vammaisen tai sairaan lähiomaisen hoitaminen ilman palkkaa tai hoitotukea*
- *Palkaton työharjoittelu*
- *Talkoilla tehty työ*
- *Koululaisten taksvärkkipäivät.*

(Työvoimatutkimuksen käsikirja ss. 36–37)

Käsikirjan työtä koskevat kysymysohjeet (ss. 39–42) tekevät vielä seuraavat rajaukset ja tarkennukset:

- perheenjäsenen yrityksessä ilman varsinaista palkkaa työskenneltäessä on työajan oltava vähintään 7 tuntia viikossa jotta tulisi luetuksi työlliseksi
- jos työsuhte tai työ on luonteeltaan sellainen, että se keskeytyy välillä, luetaan työlliseksi vain silloin kuin on työskennellyt, ei väliaikoina. Esimerkkinä mainitaan “henkilöt, jotka kutsutan töihin tarvittaessa” ja “kausityöntekijät, esim torimyyjät, jotka työskentelevät vain kesäisin”.

Sen sijaan maanviljelijät, joiden työnteke saattaa keskeytyä muutamaksi viikoksi esim. töiden ajoittumisen tai sääolosuhteiden takia ovat edelleen työllisiä elleivät he ilmoita muuta (esim. työttömäksi). Jos töiden keskeytys on pitempiaikaista, esim. useita kuukausia, merkitään muuksi kuin työlliseksi.

Kysymysohjeissa myös kohtuullistetaan yhden työtunnin rajaa toteamalla, että jos työ on ollut täysin satunnaista ja vähäistä yhden tunnin säännöstä voidaan poiketa. Asiasta annetaan seuraavat täsmennykset:

- Vammaisia, jotka työskentelevät suojatyöpaikoissa ja saavat vain nimellistä palkkaa ei katsota työllisiksi vaikka “työaika” olisi useita tunteja viikossa. Tällainen työ katsotaan askarteluksi tai terapiaksi. Tällaista suojatyötä tekevää henkilöä ei lueta myöskään työttömäksi. Suojatyöpaikoissa työskentelee paljon vammaisia jotka saavat normaalia lähes työehtosopimuksen mukaista palkkaa. He kuuluvat työvoimaan.
- Henkilöitä, jotka ovat normaalisti työvoimaan kuulumattomia tai työttömiä ja jotka ovat aivan poikkeuksellisesti tutkimusviikolla tehneet muutaman tunnin työtä ei lueta työllisiksi. Esim:
  - Koululainen on jakanut satunnaisesti esim. mainoksia tunnin tai pari, eikä työ perustu pitempiaikaiseen sopimukseen
  - Eläkeläinen on osallistunut taloyhtiön hallituksen kokoukseen saaden kokouspalkkion
  - Työtön, joka on tutkimusviikolla tehnyt työtä satunnaisesti muutaman tunnin, luetaan edelleen työttömäksi

“Työpaikan olemassaoloa” tarkennetaan myös ohjeiden kohdassa jossa luonnehditaan tilapäisesti työstä poissaoloa (s. 42): Hyväksyttäviä syitä työpaikalta poissaoloon ovat:

- loma
- vapaapäivät
- äitiysloma, palkallinen tai päivärahaan oikeutettu
- oma sairaus
- lapsen sairaus
- työtaistelu
- palkallinen virkavapaa
- lyhyt palkaton virkavapaa (1–2 viikkoa)
- huonon sään aiheuttama työn seisaus

- koneiden ja laitteiden rikkoutumisesta aiheutuva seisaus

Esimerkkeinä tilapäisestä poissaolosta – s.o. työsuhteen tai -paikan olemassaolosta – annetaan seuraavat:

- maanviljelijä, joka on huonon sään takia estynyt tekemästä työtä
- maanviljelijä, jolla on töiden ajoittumisen takia ollut lyhyehkö tauko työn teossa
- henkilö, joka työskentelee joka toinen viikko ja tutkimusviikkona on viikko, jolloin hän ei ollut työssä; tällainen henkilö voi väliviikkoina olla jossain tapauksessa myös työtön tai työvoimaan kuulumaton jos henkilö itse näin katsoo ja on luokiteltavissa johonkin näistä ryhmistä
- jos henkilöllä on työsuhde, mutta hän on työvoimakoulutuksessa, jolta ajalta maksetaan päivärahaa muttei palkkaa
- jos henkilöllä on työsuhde, mutta hän on pitkäaikaisessa kuntoutuksessa jolta ajalta maksetaan päivärahaa muttei palkkaa.

Seuraavanlaisissa tapauksissa työpaikkaa tai -suhdetta ei katsota olevan:

- henkilö on lomautettuna palkatta
- henkilö oli jatkettuna äitiyslomalla
- free-lancerit ja kausityöntekijät, joiden työsuhde on sellainen, ettei heidän oleteta työskentelevän säännöllisesti. Väliaikana, jolloin heillä ei ole työtä, he ovat joko työvoimaan kuulumattomia tai työttömiä

Lomakkeella työtön määritellään kysymyksen K3 (mikä kuvaa parhaiten tilannettanne) perusteella. Tähän kysymykseen joutuvat vastaamaan kaikki ne, jotka eivät ole olleet tutkimusviikolla työssä tai työstä poissa. Mikäli kysymyksessä K3 henkilö määritellään työttömäksi, hänelle tehdään myös työttömyyttä tarkentavat kysymykset K4 ja K5. Kysymyksessä K4 määritellään työttömyyden laatu ja K5:ssä työn etsimisen tapa. Mikäli kysymykseen K4 vastaa joko 1 (etsitte työtä) tai 4 (saitte työttömyyseläkettä ja etsitte työtä), esitetään vielä kysymys K6, jossa kysytään valmiutta ottaa työtä vastaan.

Työttömäksi katsotaan siis henkilö:

- joka oli koko tutkimusviikon
  - a) työtä vailla, etsi työtä ja oli työhön käytettävissä
  - b) työtön ja odotti sovitun työn alkamista
  - c) lomautettuna palkatta (pakkolomalla)
  - d) työttömyyseläkkeellä, etsi työtä ja oli työhön käytettävissä
- joka oli osan viikkoa työttömänä ja muun osan viikkoa teki muuta kuin ansiotyötä, esim. hoiti kotitalouttaan tai opiskeli.

Osalle työttömistä (vaihtoehdot 1 ja 4 kysymyksessä 4) jatkokysymykset 5 ja 6 toimivat kontrollikysymyksinä. Näiden kysymysten perusteella toiminnan laatua joudutaan mahdollisesti korjaamaan. Kysymyksessä 5 selvitetään sekä työn etsiminen että tapa, jolla työtä on etsitty. Kysymyksessä 6 kysytään, olisiko henkilö voinut vastaanottaa työtä, jos sopivaa työtä olisi ollut tarjolla (työhön käytettävyyks). Työn etsimiseen ja työn vastaanottamiseen edellytetään ”Kyllä”-vastaus paitsi jos työtön odottaa jo sovitun työn alkamista tai on ollut tutkimusviikolla lomautettuna palkatta.

Yrittäjien osalta mainitaan, että ILO:n suosituksen mukaan yrittäjä, joka ei ole työllistänyt itseään ja oli käytettävissä työhön ja oli ryhtynyt toimenpiteisiin työllistääkseen itsensä katsotaan työttömäksi. Toimenpiteitä ovat myös maan, rakennusten, koneiden ym. etsiminen oman yrityksen perustamista varten; rahoituksen järjestely, lupien ja lisenssien anominen jne. Työn etsimiseksi katsotaan myös tilausten odottelu yrittäjätoiminnan harjoittamiseksi. Yrittäjiin pätevät tietysti myös normaalit työnetsimistavat, esim. ilmoittelu lehdissä, rekisteröinti työnvälitykseen ym.

Poikkeuksina työttömän määritelmään mainitaan, ettei työttömäksi lueta koululaisia lukukauden aikana, vaikka he etsisivät työtä ja olisivat työhön käytettävissä. Koululaisiksi katsotaan esim. peruskoulua tai lukiota käyvät sekä ammattikoululaiset. Sen sijaan esim. korkeakouluissa opiskelevat voivat olla työttömiä lukukauden aikana. Työttömäksi ei myöskään lueta työvoimakoulutuksessa olevia. Nämä ovat yleensä opiskelijoita.

Kysymyksessä 4 selvitetään työttömyyden laatu. Kysymys tehdään kaikille, jotka on kysymyksessä 3 määritelty työttömiksi. Työttömyyseläkeläiselle, joka on kysymyksessä 3 vastannut olevansa työtön on kysymyksessä 4 oma vaihtoehto ”saitte työttömyyseläkettä ja etsitte työtä”. Tämä vaihtoehto on päällekkäinen vaihtoehdon 1 (etsitte työtä) kanssa, joka on tarkoitettu muille kuin työttömyyseläkeläisille, jotka etsivät työtä. Työttömyyseläkeläiset on kuitenkin haluttu erottaa tässä omaksi ryhmäksi, jotta välttyttäisiin tilastointimuutoksen aiheuttamilta aikasarjakatkoksilta.

1. Työtä etsivä

Tähän ryhmään kuuluu työtön, joka on työtä vailla, työhön käytettävissä ja etsinyt työtä tutkimusviikolla tai sitä edeltäneen kuukauden aikana esim. työvoimatoimiston kautta, ottamalla suoraan yhteyttä työnantajiin, lehti-ilmoitusten kautta, tuttavien kautta tai muulla tavoin. Työn etsinnän on oltava aktiivista.

Tähän ryhmään luetaan myös työttömyyseläkepäätöstä odottavat, koska he ovat kirjoilla työvoimatoimistoissa ja heidän on ilmoitauduttava toimistoihin määrävälein. He saavat myös päivärahan työttömyyden johdosta.

Työttömyyseläkeläisiä, jotka etsivät työtä, ei sijoiteta tähän ryhmään, vaan heille tehtyyn omaan vaihtoehtoon 4.

Henkilö voi etsiä kokopäivä- tai osa-aikatyötä. Jos henkilö on tilapäisen sairauden vuoksi estynyt etsimästä työtä, mutta hän olisi muuten etsinyt, hänet luetaan työttömäksi.

Tähän ryhmään kuuluvilta työttömiltä kontrolloidaan työn etsiminen (K5) ja työhön

käytettävyys (K6).

Jotta henkilö on “työtön ja etsii työtä” on kysymykseen 5 (työn etsiminen) tultava muutamaa poikkeusta lukuunottamatta vähintään yksi “kyllä” vastaus ja kysymyksestä 6 (työhön käytettävyys) käytävä ilmi, että henkilö on valmis ottamaan (sopivaa) työtä noin 2 viikon sisällä.

2. Sovitun työn alkamista odottava

Työtön, joka on sopinut työn aloittamisesta viimeistään kuukauden kuluttua tutkimusviikon päättymisestä.

3. Lomautettu palkatta

Henkilö, jonka työnantaja on lomauttanut palkatta määräajaksi tai toistaiseksi. Jos toistaiseksi lomautus on kestänyt yli 75 päivää (2 kk), henkilöä ei lueta enää lomautetuksi, vaan esim. vaihtoehtoon 1 (=työtön ja etsii työtä) tai kokonaan johonkin muuhun toiminnan laadun luokkaan, jos hän ei ole etsinyt työtä. Tieto voidaan merkitä suoraan K3:n perusteella.

4. Työttömyyseläkkeellä ja etsii työtä

Työttömyyseläkettä saava voi olla myös työtön, jos hän on etsinyt aktiivisesti työtä viimeksi kuluneen kuukauden aikana ja ilmoittaa voivansa ottaa vastaan työtä. Työn etsimiseksi ei riitä pelkkä työvoimatoimistossa kirjoilla olo. Kaikki työttömyyseläkettä saavat ovat automaattisesti kirjoilla työvoimatoimiston työnhakijoina, koska nykyinen laki edellyttää sitä. Työvoimatoimistoon ilmoittautumista ei enää tarvita. Työvoimaviranomaiset eivät myöskään tarjoa aktiivisesti työtä työttömyyseläkeläisille. Tällaista mahdollista kirjoilla oloa ei kuitenkaan katsota aktiiviseksi työetsinnäksi, vaan sen on tapahduttava muulla tavoin.

Työn etsintä kontrolloidaan K5:ssa, johon on tultava vähintään yksi “kyllä” vastaus. Työhön käytettävyys kontrolloidaan K6:ssa.

Työttömyyseläkettä saava henkilö on työtön, jos hän etsii aktiivisesti työtä ja on työhön käytettävissä. Pelkkä työvoimatoimistossa kirjoilla olo ei riitä.

Liite 3 Työvoimatutkimukseen määritelmiin ja menetelmiin vuoden 1997 alussa tehdyt muutokset

Työttömyys

Suomen työvoimatutkimus:

Verrattuna Eurostatin ja ILO:n suosituksiin 4 viikon sääntöä työn etsimisen suhteen tulkitaan väljemmin, jos henkilöllä on voimassa oleva työnhaku työvoimatoimistossa. Työvoimatoimistossa asioinnin suhteen sovelletaan 4 viikon sijasta kuuden kuukauden aikarajaa. Muilta osin noudatetaan em. suosituksia.

Uudistetun kuukausitilaston mukaan työttömäksi luetaan henkilö, joka tutkimusviikolla:

- On työtä vailla, on etsinyt työtä aktiivisesti viimeisten noin 4 viikon aikana joko palkansaajana tai yrittäjänä ja voisi vastaanottaa työtä noin 2 viikon kuluessa.
- On työtä vailla ja on voimassa oleva työnhaku työvoimatoimistossa, on asioinut siellä 6 kk aikana ja voisi vastaanottaa työtä noin 2 viikon kuluessa, vaikka ei olekaan etsinyt työtä viimeisten 4 viikon aikana.
- On työtä vailla ja odottaa sovitun työn alkamista ja työ alkaa noin 2 viikon kuluessa.

Toistaiseksi lomautetut luokitellaan työttömiksi, jos he täyttävät em. kriteerit työn etsinnästä ja työn vastaanottamisesta. Määräajaksi lomautetut luokitellaan työllisiksi.

Työttömän määrittelyn erot nykyisen ja uuden tilaston välillä

Työttömien määrittelyyn liittyvät erot johtuvat osin muutoksista tietyissä käytännöissä ja osin siitä, että uudessa haastattelussa tiedot kysytään huomattavasti tarkemmin ja useammalla kysymyksellä kuin vanhalla lomakkeella. Vanhassa tutkimuksessa oli vähän kysymyksiä ja monet määritelmät oli annettu haastattelijan ohjeissa.

Työhaun aktiivisuus

Vanhassa ja uudessa tilastossa noudatetaan pääosin samaa käytäntöä työn haun aktiivisuudesta. Käytäntö poikkeaa Eurostatin ja ILO:n suosituksista sikäli, että aktiiviseksi työnhauksi katsotaan voimassa oleva työnhaku työvoimatoimistossa, jos henkilö on asioinut siellä 6 kuukauden aikana ja lisäksi ilmoittaa voivansa aloittaa työn noin 2 viikon kuluessa. Suomessa pakollinen ilmoittautumisväli vaihtelee työvoimatoimistoittain ja tapauksittain. Yleisin käytäntö tällä hetkellä on 6 kuukauden väli. Muualla Euroopassa ilmoittautumisvälit ovat huomattavasti lyhyempiä kuin Suomessa.

Vanhassa tilastossa ei eroteltu aktiivisia ja passiivisia työnhakutapoja yksityiskohtaisesti. Uudessa tilastossa aktiivisiksi hakutavoiksi ei hyväksytä, jos odottaa tietoa työhaun tuloksesta joko työvoimatoimistosta tai työnantajalta. Työttömäksi määrittelyyn riittää kuitenkin yksikin aktiiviseksi katsottu työnhakutapa.

Koululaisten mahdollinen työttömyys

Vanhassa tilastossa koululaisia, jotka käyvät peruskoulua, lukiota (pl. abiturientit) tai ammattikoulua ei hyväksytty työttömiksi lukukauden aikana, mutta kylläkin loma-aikoina. Uudessa tilastossa tällaista rajoitetta ei ole; heihin sovelletaan samoja kriteerejä kuin kehen tahansa.

Työvoimakoulutuksessa olevat

Vanhassa tilastossa työvoimakoulutuksessa olevat luettiin opiskelijoiksi. Uudessa tilastossa he voivat olla työttömiä, jos täyttävät työttömyyden kriteerit.

Työttömyyseläkettä odottavat

Vanhan tilaston ohjeiden mukaan työttömyyseläkepääöstä odottavat luettiin työttömiksi. Käytännössä osa ko ryhmästä on todennäköisesti työvoiman ulkopuolella. Uudessa tilastossa nämä henkilöt voivat olla työttömiä vain, jos he täyttävät työttömyyden kriteerit eli ovat työtä vailla, ovat etsineet työtä aktiivisesti viimeisen 4 viikon aikana ja ovat työhön käytettävissä 2 viikon kuluessa.

Lomautetut

Vanhassa tilastossa määräajaksi lomautetut luettiin työttömiksi, samoin ne toistaiseksi lomautetut, jotka täyttivät työttömän kriteerit työn etsinnästä ja työhön käytettävyydestä. Uudessa tilastossa määräajaksi lomautetut luokitellaan työllisiksi ja toistaiseksi lomautetut työttömiksi samalla tavalla kuin vanhassa tilastossa.

Eroa vanhan ja uuden tilaston välillä voi syntyä myös siitä, että vanhassa tilastossa lomakkeella oli vähemmän kysymyksiä lomautuksesta kuin uudessa tilastossa. Siinä sovellettiin enemmän haastatteluohjeita kuin uudessa. Uudessa tilastossa lomautus on omana vastausvaihtoehtona jo tutkimusviikon toimintaa kysyttäessä. Lisäksi on kysymykset lomautuksen määräaikaaisuudesta ja kestosta.

Odotti sovitun työn alkamista

Vanhassa tilastossa oli ohje, että sovitun työn alkamista odottavan työn on alettava kuukauden sisällä tutkimusviikosta. Uudessa tilastossa lisäkriteerinä on työn alkaminen tutkimuskuukauden aikana s.o. kahden viikon kuluessa tutkimusviikosta.

Työllisyys

Työttömien määrään vaikuttaa myös työllisen määrittely. Uudessa tilastossa työllisiksi luokituu aikaisempaa useampi, koska lomakkeella on erillinen kysymys toimimisesta palkatta perheenjäsenen yrityksessä (avustava perheenjäsen) ja koska määrääjäksi lomautetut luetaan työllisiksi. Koska työvoimakehikko on tase, jossa 15–74-vuotias väestö jaetaan toisensa poissulkeviin ryhmiin, merkitsee jonkin ryhmän kasvu toisen ryhmän vähennystä. Tässä tapauksessa työllisten lisäys voi olla pois työttömistä tai työvoiman ulkopuolisista ryhmistä.

Eroista yleensä voidaan todeta, että ne joissakin tapauksissa lisäävät ja toisissa tapauksissa vähentävät työttömien määrää uudessa tilastossa verrattuna vanhaan. Kaikkiaan työttömien määrä näyttää laskevan hie-
man uudessa tilastossa. Työttömyysasteen lasku on noin puoli prosenttiyksikköä. Siihen vaikuttaa paitsi työttömien määrän väheneminen myös työllisten määrän kasvu.

Muita eroja:

Säännöllinen tai tavanomainen työaika

Vanhassa tilastossa käytettiin käsitettä säännöllinen tai normaali viikkotyöaika, kun taas uudessa tilastossa puhutaan tavanomaisesta tai myös säännöllisestä viikkotyöajasta.

Vanhan tilaston säännöllisellä työajalla tarkoitettiin palkansaajilla työehtosopimuksen mukaista tai muutoin työnantajan kanssa sovittua normaalia viikkotyöaikaa päätyössä. Yli- ja sivutöitä ei laskettu mukaan. Yrittäjille ja itsenäisille ammatinharjoittajille ja muille, joilla ei ole kiinteää työaikaa, säännöllinen työaika arvioitiin meneillään olevan ajanjakson tehtyjen työtuntien keskiarvona noin 3 kuukauden ajalta.

Pekkasvapaat huomioitiin viikkotyöajassa, jos ne pidettiin erillisinä vapaapäivinä. Pekkaspäivien vaikutuksesta oli haastattelijoiden ohjeissa erillinen taulukko, josta lopullinen tuntimäärä saatiin.

Uudessa tilastossa vastaava käsite on tavanomainen viikkotyöaika. Siellä puhutaan myös säännöllisestä viikkotyöajasta. Tavanomaisella työajalla tarkoitetaan viikkotyötunteja, jotka henkilö normaalisti tekee riippumatta siitä, mitä esim. työehtosopimuksissa on sovittu. Tavanomaiseen työaikaan luetaan siten myös sellainen ylimääräinen palkaton tai palkallinen työ, joka on muodostunut tavaksi. Erillisten pekkasvapaiden vaikutusta ei huomioida viikkotyöajassa. Pekkaspäivät näkyvät tehdyssä työajassa. Tavanomainen työaika voi tietysti olla sama kuin työehtosopimuksessa sovittu työaika. Yrittäjät ja muut, joilla ei ole kiinteää työaikaa, voivat arvioida tavanomaisen työajan viimeisen 2 kuukauden tehdyn työajan perusteella.

Muutos merkitsee sitä, että uudessa tilastossa säännöllinen viikkotyöaika on korkeampi kuin vanhassa.

Osa-aikatyö

Vanhassa tilastossa osa-aikatyöllisiksi luettiin työlliset, joiden normaali viikkotyöaika oli alle 30 tuntia. Uudessa tilastossa on erillinen kysymys, tekeekö koko- vai osa-aikatyötä. Vastaajan oma käsitys asiasta ratkaisee. Myös uudessa tilastossa osa-aikatyölliset voidaan tilastoida työtuntirajan ja tavanomaisen viikkotyöajan perusteella. Käsite ei kuitenkaan täysin vastaa vanhassa tilastossa käytettyä jakoa koska tavanomaisen viikkotyöajan määritelmä muuttui yllä kuvatulla tavalla.

Estimointimenetelmä

Vuoden 1997 alusta käytetään kuukausitutkimuksen tuloksia laskettaessa hyväksi myös tietoa siitä, oliko vastaaja rekisteröitynyt työvoimatoimistoon. Menettely oikaisee jonkin verran vastauskadon aiheuttamaa harhaa.

Liite 4

Rekisteröidyt työnhakijat ja muu työttömyys työvoimatutkimuksen mukaan 1988–1995

A = Rekisteröity työnhakija/työtön myös työvoimatutkimuksen mukaan

B = Rekisteröity työnhakija, työvoimatutkimuksen mukaan työssä

C = Rekisteröity työnhakija, työvoimatutkimuksen mukaan työvoimaan kuulumaton

D = Työtön työvoimatutkimuksessa, ei rekisteröity työnhakija

	A	B	C	D
Vuosi/neljännes	Tuhatta henkeä			
1988/1	75	26	10	62
1988/2	66	25	9	52
1988/3	55	26	9	50
1988/4	65	24	9	38
1988 keskiarvo	65	25	9	51
1989/1	63	26	10	44
1989/2	45	23	7	42
1989/3	42	20	9	41
1989/4	49	18	10	30
1989 keskiarvo	50	22	9	39
1990/1	46	21	7	40
1990/2	42	19	7	42
1990/3	41	22	11	42
1990/4	69	19	10	31
1990 keskiarvo	49	20	9	39
1991/1	112	29	9	35
1991/2	122	42	9	55
1991/3	146	42	17	57
1991/4	200	34	13	47
1991 keskiarvo	145	36	12	48
1992/1	246	45	16	49
1992/2	248	54	15	64
1992/3	278	47	28	58
1992/4	314	42	19	56
1992 keskiarvo	272	47	19	57
1993/1	364	57	23	66
1993/2	367	55	20	73
1993/3	394	52	31	60
1993/4	394	51	25	52
1993 keskiarvo	382	53	25	62
1994/1	437	58	26	50
1994/2	402	55	19	62
1994/3	393	57	34	54
1994/4	389	40	26	36
1994 keskiarvo	405	53	26	50
1995/1	397	44	32	60
1995/2	368	52	25	97
1995/3	379	45	34	61
1995/4	369	43	27	54
1995 keskiarvo	378	46	29	68

Kun työttömyys on kasvanut Suomessa ennätysmäiseksi on julkisuudessa esitettävien työttömyyslukujen ero herättänyt paljon keskustelua. Tämän vuoksi Tilastokeskus ja työministeriö ovat jälleen selvittäneet asiaa. Aiemmin työttömyyslukujen eroja on selvitetty raporteissa vuosina 1984, 1990 ja 1992. Nykyisten työttömyyslukujen tarkastelun ohella tässä raportissa esitetään myös arvio Euroopan Unionin jäsenyyden muutoksista työttömyyden tilastointiin.

Myynti:
Tilastokeskus
Myyntipalvelu
PL 3B
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2474
sähköposti: tilastomyynti@stat.fi

Försäljning:
Statistikcentralen/
Försäljningstjänsten
PB 3B
00022 STATISTIKCENTRALEN
tfn (09) 1734 2011
fax (09) 1734 2474
e-post: tilastomyynti@stat.fi

Orders:
Statistics Finland
Sales services
P.O.Box 3B
FIN-00022 STATISTICS FINLAND
Tel. +358 9 1734 2011
Fax +358 9 1734 2474
E-mail: tilastomyynti@stat.fi

ISSN 0785-0107
= Työmarkkinat
ISBN 951-727-286-3

9 789517 272865